

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby

Rozvíjení kresebných dovedností dětí předškolního věku

(Domalovánky)

Bakalářská práce

Autor:	Tereza Vaňková
Studijní program:	B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Grafická tvorba – multimédia
Vedoucí práce:	doc. Jaroslava Severová, ak. mal.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Tereza Vaňková
Studium:	P14P0542
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Grafická tvorba - multimédia
Název bakalářské práce:	Rozvíjení kresebných dovedností dětí předškolního věku (Domalovánky)
Název bakalářské práce AJ:	Develop drawing skills of preschool children

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Ke své bakalářské práci jsem si vybrala téma "Domalovánky" pro děti. V teoretické části se zabývám ilustrací pro děti předškolního věku ve 20. století a porovnáváním již vydaných domalovánek v současné době. Cílem práce je vytvoření domalovánek, které by podpořily větší kresební dovednosti a aktivitu předškolních dětí.

BEDNÁŘOVÁ, J. ŠMARDOVÁ, V.: Rozvoj grafomotoriky - Jak rozvíjet kreslení a psaní. Brno: Computer Press, 2012 ISBN: 9788025109779 HAZULOVÁ, H. Výtvarné činnosti v předškolním vzdělání. Praha: Raabe, 2012 ISBN: 978-80-87553-30-5 UŽDIL, J. Výtvarný projev a výchova. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978

Garantující pracoviště: Katedra výtvarné kultury a textilní tvorby,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. Jaroslava Severová, ak. mal.

Oponent: Mgr. et Mgr. Klára Zářecká, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 5.10.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala (pod vedením vedoucího bakalářské práce) samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Podpis:

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí bakalářské práce, paní doc. Jaroslavě Severové, ak. mal., za její odborné rady, věcnou kritiku a vstřícnost při konzultaci této bakalářské práce.

Anotace

VAŇKOVÁ, Tereza. *Rozvíjení kresebných dovedností dětí předškolního věku*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2017. 61 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se snaží najít formu, jak podpořit zájem předškolních dětí o kresbu. Teoretická část vychází ze znalostí o dětské kresbě a jejích vývojových stádiích. Dále zmiňuje ilustraci pro děti, jako jednu z prvních obrazových zkušeností dětí, a její nejvýznamnější české představitele, včetně současných mladých ilustrátorů a výtvarníků. V další části zaznamenává a hodnotí domalovánky vydávané na našem knižním trhu. Praktická část bakalářské práce je věnována vytvoření vlastních domalovánek, od prvotní myšlenky až po výslednou realizaci.

Klíčová slova: předškolní věk, ilustrátoři, domalovánky

Annotation

VAŇKOVÁ, Tereza. *Develop drawing skills of preschool children*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2017. 61 pp. Bachelor Degree Thesis.

This bachelor thesis tries to find a form of how to promote pre-school children's interest in drawing. The theoretical part is based on knowledge of children's drawing and its developmental stages. It also mentions an illustration for children as one of the first children's visual experience and its most prominent Czech representatives, including contemporary young illustrators and artists. In the next part, it records and evaluates the "Finish the picture" books published on our book market. The practical part of the bachelor's thesis is devoted to the creation of my own "Finish the picture" images, from the initial idea to the final realization.

Keywords: preschool age, illustrators, "Finish the picture" art

Obsah

Úvod	8
1 Základní pojmy.....	9
1.1 Předškolní věk.....	9
1.2 Domalovánky	9
1.3 Ilustrace	10
2 Dětská kresba	11
2.1 Význam dětské kresby	11
2.2 Vývoj kresby.....	12
2.3 Vývojová stádia kresby	12
2.4 Co děti nejčastěji kreslí?	14
2.5 Vliv dnešní doby na dítě	16
3 Česká ilustrace	18
3.1 Osobnosti české ilustrace	19
3.2 Současní ilustrátoři	22
3.3 Mladá generace ilustrátorů	28
3.4 Nakladatelství	33
4 Porovnání domalovánek na českém trhu	36
4.1 Domalovánky a časopisy.....	36
5 Praktická část.....	41
Závěr	45
Seznam použitých zdrojů	46
Seznam obrázků	48
Seznam příloh.....	50

Úvod

Dětství je období, které je pro dítě a jeho vývoj velmi důležité. Většinou je naplněné hrou a touhou poznávat svět. Dítě roste, vyvíjí se a je často velmi zvědavé. Je to období plné radosti a her. Kreslení je v dětství pro většinu z nás přirozenou činností. Vzpomínám si, jak jsem v každé volné chvíli něco kreslila nebo vytvářela, jak mě můj dědeček naučil kreslit koně a jak jsem pak ho ve školce učila kreslit všechny ostatní děti.

Zajímá mě, kde se tato potřeba kreslit v dítěti bere. Proč je pro dítě tak důležité kreslit a jaký na to má vliv dnešní doba různých medií – televize a internetu.

Ve své bakalářské práci se zabývám dětskou kresbou a potřebou, proč děti kreslí a tvoří a také tím, jak jejich kresební dovednost a rozvoj fantazie podpořit. V teoretické části se věnuji především vývoji dětské kresby a jejími stádii. Zaměřuji se na období předškolního věku dítěte. Dále zmiňuji tvorbou předních českých, - současných i starších-, ilustrátorů dětských knih. V neposlední řadě mne zajímaly dětské „publikace“, které v současné době vycházejí na českém trhu.

V praktické části pak své poznatky aplikuji na vlastní práci, kterou je vytvoření domalovánek určených právě pro skupinu dětí v předškolním věku.

1 Základní pojmy

1.1 Předškolní věk

Termín označuje věk od konce 3. roku většinou do 6. roku dítěte. Období je ukončeno nástupem do školy. V tomto období se dítě vyvíjí velmi rychle a prochází mnoha změnami. Tyto změny jsou psychické, sociální a také fyzické. Dítě rádo objevuje svět. Rádo si cíleně a systematicky hraje, což napomáhá k jeho zdravému vývoji. Jako další prostředek vyjádření kromě řeči používá kresbu. Rozvíjí se motorika, dítě lépe koordinuje své pohyby. Stává se obratnější v ovládní rukou, nohou i trupu. Také v oblasti jemné motoriky je zručnější. Kresba se rychle rozvíjí, dítě dokáže navlékat korálky na nit a zavázat si tkaničky u bot. Mezi důležité procesy pro dítě předškolního věku patří vnímání. V tomto věku si všímá detailů, je hodně zvědavé a rádo se směje. Nevnímá čas, žije přítomností. Zdokonaluje se i sluchové vnímání. Dokáže rozlišit více zvuků a snaží se je napodobit. Období mezi třetím a šestým rokem je charakterizováno rozvojem myšlení a řeči. Myšlení je ovlivněno aktuálním děním. Dítě zkoumá vztahy a jejich souvislosti. Řeč se vyvíjí velmi rychle. Zatímco ve třech letech dítě slova opakuje, v šesti letech umí již souvisle mluvit. Je též schopno představivosti. Rádo sní a vymýšlí si, např. oživuje neživé věci a dává jim lidské vlastnosti.¹

1.2 Domalovánky

Pod názvem domalovánky můžeme v knihkupectví nalézt spousty publikací pro děti. Omalovánky jistě zná každý, od omalovánek se domalovánky liší v tom, že kromě vybarvování se v domalovánkách může obrázek i dotvářet. Nabízejí tak dítěti větší zábavu a zároveň i prostor pro vlastní představivost a také rozvoj kresebných dovedností.

¹ Charakteristika vývoje dítěte předškolního věku. *Vemeste* [online]. Bajgarová, 2011 [cit. 2017-06-03]. Dostupné z: <http://www.vemeste.cz/2011/05/charakteristika-vyvoje-ditete-predskolniho-veku/>

1.3 Ilustrace

Termín ilustrace pochází z latinského slova *illustare* a jeho význam je osvětlovat, objasňovat. Ilustrace se nejčastěji používá jako výtvarný doprovod ke knize či časopisu, má text objasnit a učinit jej tak srozumitelnějším pro čtenáře a nebo ho také výtvarně oživit. Ilustrace může mít různou podobu. Nejčastěji se setkáváme s kresbou někdy i s malbou. Může být navržena také v různých grafických technikách, např. serigrafii, lino-rytu či leptu nebo také vytvořena digitálně.

2 Dětská kresba

Proč vlastně dítě kreslí? Na tuto otázku není snadné jednoduše odpovědět. Jasně je, že kreslení je pro dítě hrou, která se však liší od ostatních her. Někteří odborníci se domnívají, že je pro dítě kresba obrázkovou řečí, pomocí které vypráví o svých dojmech, kterými je přeplněno a které ho v jistém smyslu zatěžují. Jiní zas tvrdí, že vlastní smysl kresby spočívá v autostylizaci, ve zpředmětnění vlastního já (avšak mimo oblast psychiky). Můžeme se též setkat s názorem, podle něhož je základem kreslení potřeba napodobit. Všechny tyto názory o smyslu výtvarné činnosti obsahují v sobě jen část pravdy. Začátky kreslení souvisejí (podobně jako začátky mluvy) s vývojem dítěte. Pro dítě je první čarání příjemnou zkušeností. Proto bychom mu měli dát dostatek příležitostí k činnosti, která ho baví a o které víme, že přispívá k rozvoji jeho psychiky.²

2.1 Význam dětské kresby

Psychologie se o studium dětské kresby zajímá zhruba od konce 19. století. Autorem první moderní monografie o dětské kresbě byl Corrado Ricci. Monografie byla vydána v roce 1887.³

„Během poslední doby se ukazuje, že dětská kresba je jedním z nejvhodnějších přístupů k poznání osobnosti dítěte.“⁴ S prvními studiemi o dětských obrázcích je spojováno především jméno G. H. Lugqueta. Byly psány přibližně před osmdesáti lety a od té doby zájem stále roste. V současné době se s nimi pracuje v mnoha oblastech: při testování mentální úrovně, jako komunikační prostředek, jako prostředek zkoumání afektivity dítěte či jako prostředek k vyjádření znalostí dítěte o svém těle a jeho situování v prostoru. Kresba nám může ukázat úroveň intelektu a emoční rovnováhu, která je důležitá pro schopnost adaptace dítě ve školním kolektivu či v rodině. Je nutné, aby interpretaci dětské

² První začátky. UŽDIL, Jaromír. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*. Praha: Portál, 2002, s. 16. ISBN 80-7178-599-7.

³ Předmluva. DAVIDO, Roseline. *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008, s. 13. ISBN 978-80-7367-415-1.

⁴ Kresba – velká neznámá. *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008, s. 15. ISBN 978-80-7367-415-1.

kresby dělal odborník. Kresba se musí posuzovat z více hledisek. Vyžaduje to nejen odborné znalosti, ale intuici. Pro dítě je kresba jedním z komunikačních prostředků. Vyjádření pomocí kresby pro něho může být často jednodušší, např. když ještě nemá dostatečnou slovní zásobu nebo mu připadá vyjádření slovy příliš obtížné. Psycholog v dětské kresbě zkoumá různé grafické prvky jako je nerovnoměrná čára, barevnost, harmonie či disharmonie a také vynechávky. Podle úrovně dětské kresby se určuje vyspělost dítěte a jeho připravenost k nástupu školní docházky.⁵

2.2 Vývoj kresby

Potřeba vyjádřit se kresbou je u dětí univerzální a děti začínají kreslit přibližně stejným způsobem a ve stejné posloupnosti. Vývoj kresby lze srovnávat s vývojem řeči. „*Bezesmyslné čárání se podobá bezesmyslnému opakování hlásek a slabik. Opakování kresebných pokusů je paralelou k broukání.*“⁶ Další podobnost lze nalézt i v tom, že dítě pro kresebné a jazykové vyjádření nejdříve používá schémata (věta=pouhé slovo, lidská postava=pouhý kruh). Jak se dítě vyvíjí, rozšiřuje se a zdokonaluje i jeho slovní a kresebný projev. Ve vývoji řeči i kresby bývají někdy mezi dětmi velké rozdíly. Vývoj o úroveň dětské kresby je ovlivněna následujícími faktory: mentální vyspělost dítěte, motorika, laterální zrakové vnímání, paměť, schopnost představivosti a reprodukce, pozornost. Tyto faktory se týkají vnitřních podmínek vývoje kresby. Záleží také na prostředí, ve kterém dítě žije a zda má možnost kreslit a je ke kreslení podněcováno.⁷

2.3 Vývojová stádia kresby

Stadium čárání

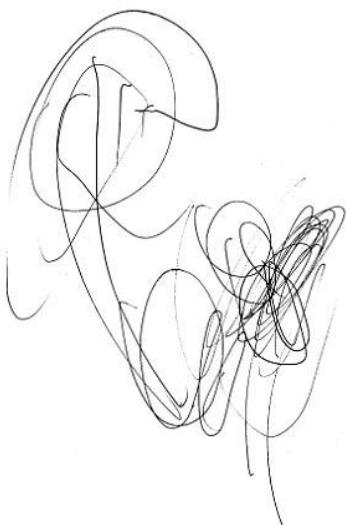
Zájem o čárání může dítě projevovat velmi brzy. Především má-li k tomu příležitost. První pokusy jsou spíše jakousi motorickou hrou. Dítě tužkou čárá po papíře, ale i mimo něj. Zdá se, že je pro dítě důležitější, „že si kreslí“, než co „se kreslí“ (Uždil, 2002).

⁵ Kresba – velká neznámá. DAVIDO, Rosoline. *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008, s. 15-19. ISBN 978-80-7367-415-1.

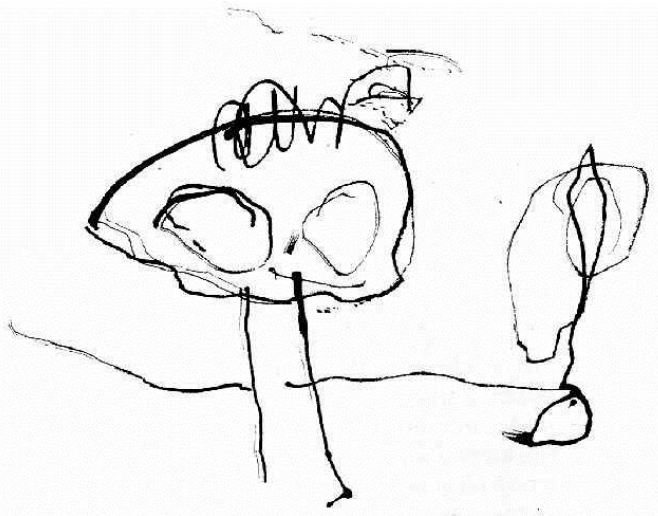
⁶ Vývoj kresby. BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARADOVÁ. *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní*. Brno: Computer Press, 2011, s. 10. Dětská naučná edice. ISBN 978-80-251-0977-9.

⁷ Vývoj kresby. BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARADOVÁ. *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní*. Brno: Computer Press, 2011, s. 10-14. Dětská naučná edice. ISBN 978-80-251-0977-9.

Centrum pohybu ruky vychází z ramenního kloubu a směr je určen přirozenou možností kroužit paží. Zápěstní klouby a klouby prstů se v něm z počátku příliš neuplatňují. U prvních dětských kreseb je patrné, že vznikající čára je výsledkem plynulého krouživého pohybu. Postupem času se v kresbě dítěte začínají objevovat body, údery tužkou, krátké čáry. Dítě se naučí kreslit v různých úhlech, což má za výsledek křížení jednotlivých tahů. Tyto základní prvky umožňují další rozvoj kresby. Díky kruhové formě se dítě naučí kreslit vláčnou čáru, ale i trojúhelník a čtverec se zakulacenými rohy.⁸ V tomto chaosu libovolně vzájemně se křižujících čar již lze spatřit zárodky forem. Vzájemným pronikáním náhodně vznikají obloučky, kolečka, úhly, polokruhy atd.⁹

Obrázek 1 – Stádium čarání

Obrázek 2 – Hlavonožec

Stadium Hlavonožců, univerzálních postav

Kolem třetího roku začíná dítě kreslit kruhovitý tvar (nepravidelný ovál). Zvládá o další prvky jako je svislá a vodorovná čára. Dětská kresba se tak dostává do vyššího stádia. Kulatý tvar mu například připomene něco, co už zná (míč, sluníčko, obličej). Dítě postupně začne zobrazovat postavu, sluníčko, auto, strom a dům. Jako první zobrazuje dítě lidskou postavu. Toto stádium se označuje stádiem Hlavonožců. Zpočátku dítě zobrazuje člověka bez šatů, beze znaků, které by rozlišovaly muže a ženu a také i bez trupu.

⁸ Výtvarný projev dítěte. UŽDIL, Jaromír. *Výtvarný projev a výchova*. 2. dopl. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978, s. 95-99.

⁹ Vývojová stádia kresby. BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní*. Brno: Computer Press, 2011, s. 15. Dětská naučná edice. ISBN 978-80-251-0977-9.

Hlavonožce dítě kreslí nejčastěji mezi třetím a čtvrtým rokem. Kolem šestého roku je již kresba lidské postavy proporcionálnější, jednotlivé části jsou lépe připojené a správně umístěné. Lze zpozorovat hlavu a trup. Hlava bývá pokryta vlasy a detaily obličeje jsou lépe vyznačeny. Dítě již v kresbě vnímá i pohlaví (muže a ženu).¹⁰

Transparentnost

Dítě zobrazuje i to, co není vidět. Zobrazuje vnitřek objektů či kreslí nohy, které jsou vidět skrze sukni nebo šaty. Tento jev je normální u 7letého až 9letého dítěte. Jestliže přetrvává i po 10. roku dítěte, může značit zaostávání v duševním vývoji.¹¹

Vizuální realismus

Objevuje se v období mezi 7 a 12. rokem. Je ovlivněno několika faktory, jako mentální úroveň, sociální a kulturním prostředí či emoční zralostí. V tomto stádiu se dítě snaží nakreslit to, co vidí. Sedmý rok je též významný důležitým vývojovým skokem, čímž je kresba z profilu.¹² U kresby z profilu je patrné, že dětem činí problém napojení paží. Zpravidla paže napojují na přední linii trupu. V devíti letech se dítě snaží zachytit kresbu v pohybu. Mezi devátým a jedenáctým rokem se můžeme setkat s pokusy o zachycení perspektivy a stínování.¹³

2.4 Co děti nejčastěji kreslí?

Přirozeně by se zdálo, že dítě kreslí to, co vidí kolem sebe. Není tomu tak doslova. Zřejmě je, že dítě toho vidí více, než kolik toho nakreslí. Zachytí pouze osoby a věci, které mají zvláštní a trvalý, neměnný a obecný význam. Ze statistik vyplývá, že středem zájmu dítěte je člověk a teprve později všechno ostatní. S člověkem pozvolně do kresby přichází i jeho prostředí (dům, zahrada, strom...) Postupem času přibudou i dopravní prostředky,

¹⁰ Vývojová stádia kresby. BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní*. Brno: Computer Press, 2011, s. 16-33. Dětská naučná edice. ISBN 978-80-251-0977-9.

¹¹ Vývoj kresby. DAVIDO, Roselino. *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008, s. 21-27. ISBN 978-80-7367-415-1.

¹² Vývoj kresby. DAVIDO, Roselino. *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008, s. 21-27. ISBN 978-80-7367-415-1.

¹³ Vývojová stádia kresby. BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní*. Brno: Computer Press, 2011, s. 35. Dětská naučná edice. ISBN 978-80-251-0977-9.

zvířata, nábytek a také sluníčko. Zpočátku kreslí objekty izolovaně, teprve později k nim přidává prostředí.¹⁴

Zobrazení člověka

Jak už jsem výše zmínila, zobrazení člověka je prvním námětem, které dítě cíleně kreslí. Ze začátku se jedná o tzv. Hlavonožce. Ti postupně vznikají z čáranic s oválnou formou. Dítě nejdříve kreslí jen velkou hlavu s dvěma čárami místo nohou a pár detaily (oči a ústa). Zdálo by se, že kulatý tvar hlavy je podobný tvaru obličeje. Zde je však podobnost zcela náhodná. Tvar vznikl z pohybu čáraní. Později se můžeme setkat i hlavou s hranatým tvarem. Hlava je z počátku zároveň i trupem. Dítě se brzy naučí kreslit i ruce a chodidla. K rukám přidá často i prsty. Lidská postava je vždy zobrazována zepředu. S postupem věku přibývají detaily postavy a jejich přesnější umístění.¹⁵ U postavy není ze začátku rozlišováno pohlaví. Zobrazení člověka dítě používá, chce-li naznačit pohyb. Musí zapojit představivost, neboť nezakládá svoji kresbu na odpozorování. Představuje si, jak postava vypadá ze strany. Může se setkat i se smíšeným profilem, kdy dítě kombinuje pohled zepředu i ze strany.¹⁶

Zvíře, dům, strom a auto

S obrázky zvířat se u dětí můžeme setkat velmi brzy. Nejdříve se moc neliší od zobrazení lidí. Dají se určit především podle horizontální polohy. Rozdíly pak jde nalézt v attributech, jako jsou růžky nebo ocásek. Předškolní dítě kreslí zvíře zpravidla z profilu. Hlava bývá kreslena zepředu. Dům je vždy vybaven okny, zpravidla i komín, dveře s klikou. Někdy je přední strana vynechána a nabízí pohled dovnitř. Dalším grafickým typem, kterým se dítě brzy zabývá je strom. Zprvu strom vypadá jako delší čára, kterou přetínají vodorovné linky a na kterých jsou ovály. Dítě postupně začne přidávat větvičky a rozlišovat strom listnatý a jehličnatý. Listnatý strom je zobrazován jako ovocný s plody. Dítě má přirozenou snahu zobrazovat jednotlivé listy (dokud neobjeví barvy a štětec). Dopravní prostředky děti kreslí velmi rády, projevu je se v tom jejich zájem o pohyb. Zobrazují často

¹⁴ Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte. Praha: Portál, 2002, s. 20. ISBN 80-7178-599-7.

¹⁵ Výtvarný projev dítěte. UŽDIL, Jaromír. Výtvarný projev a výchova. 2. dopl. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978, s. 114.

¹⁶ Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte. Praha: Portál, 2002, s. 29. ISBN 80-7178-599-7.

auta, letadla či lodě. Setkáváme se kresbami, na kterých je zachycen vnitřek autobusu i s cestujícími.¹⁷

Zobrazení prostoru a obrazová scéna

K znázornění prostoru používá dítě plošné uspořádání objemu, kdy jednotlivé pohledy, nadhled i podhled, spojuje do jednoho celku. Dalším zobrazením prostoru, se kterým se můžeme setkat, je zobrazení vnitřního prostoru tzv. transparentností. Dítě tak zároveň ve svých kresbách zachycuje vnější i vnitřní prostor. Například nakreslí dům a jeho obyvatele v domě. Základ prostorového uspořádání scény je dán ve chvíli, kdy dítě začne považovat dolní okraj papíru za zem. Tuto zem zpravidla vyznačí čarou. Často může být na škodu, když dítě zůstane pouze u této základní čáry, na kterou staví další objekty a velká část obrazu zůstane nevyužita. Dítě pak ztratí smysl pro celistvost kompozice. Pokud není dítě utvrzována v základní čáře (jak je tomu často ve školkách), může brzy začít kreslit v určité vzdálenosti další čáru, čímž vzniká dojem jakéhosi jeviště, které nabízí dostatečné místo pro rozložení věcí. Další možností zachycování prostoru u dětí je sklápění, kdy dítě zachytí hlavní objekt z předního pohledu a ostatní věci sklopeny, např. stromy kolem silnice nebo rákosí kolem rybníka. V určité době, přibližně mezi šestým a sedmým věkem, se v obraze dítěte objevuje horizont. Jedná se spíše o čáru oddělující zem a nebe. Často naznačuje i různé nerovnosti terénu jako například kopce.¹⁸

2.5 Vliv dnešní doby na dítě

V současné době se ukazuje, že děti, které sledují televizi či pohádky na tabletech, mají výrazně omezenou slovní zásobu a bývají jazykově opožděné. Sledování televize v příliš útlém věku má prokazatelně negativní vlivy na poznávací rozvoj dětí. Zhoršuje se koncentrace, porozumění mluvené řeči i schopnost čtení v pozdějším věku. Naopak předčítání pohádek dětem má pozitivní vliv. V posledních letech se více objevuje zhoršení některých schopností u dětí v plošném měřítku. Někteří prvňáčci špatně mluví, malují a hned zapomínají. Z dotazníku také vyplývá, že za posledních pět let došlo k zhoršení rozvoje

¹⁷ Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte. Praha: Portál, 2002, s. 31-33. ISBN 80-7178-599-7.

¹⁸ Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte. Praha: Portál, 2002, s. 39-47. ISBN 80-7178-599-7.

motoriky, v příjmu potravy, v řeči, schopnosti převyprávět nějaký zážitek, v oblasti psaní a kreslení, pozornosti a fantazie a chuti pracovat. S televizí a jinými technologií by dítě mělo začínat později, až po 5 roce věku.¹⁹

¹⁹ Předškoláci kvůli elektronice hůře mluví, píšou i kreslí. *Novinky* [online]. Právo, 2016 [cit. 2017-06-14]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/veda-skoly/403456-predskolaci-kvuli-elektronice-hure-mluvi-pisou-i-kresli.html>

3 Česká ilustrace

Pojem krásná česká kniha pro děti a mládež vznikl jako výsledek mnohaletého úsilí. Za jeho prvopočátek je možné označit dílo Jana Amose Komenského *Orbis picture* (1658). Právě v něm J. A. Komenský mimo jiné docenil význam obrazu v knize pro děti. Záměr se mu bohužel nepodařil plně zrealizovat. Umělcem, jenž položil základy české ilustraci pro děti, byl Mikuláš Aleš. Ilustroval například Jiráskovy *Staré pověsti české* a také *Psohlavce*. Na přelomu 19. a 20. století se začala skupina umělců a estetiků zabývat knihou z jiných hledisek, to vyústilo ve hnutí za krásnou knihou. Podoba knihy – formát, volba papíru a písma, se měla odvodit podle jejího obsahu. Nové tendence se pak projevil i v dětské knize. Několik realizací knih pro děti lze považovat za mezníky v dějinách české knižní kultury. Jednou z nich je pak především Mrštíkova *Pohádka máje* (1897), kterou upravila a navrhla titulní stranu Zdeňka Braunerová, která byla významnou iniciátorkou nového estetického hnutí. Další velmi významnou knihou, která byla jako první z dětských knih moderně stylově upravená, byla kniha *Broučci* od Jana Karafiáta. Na její výtvarné podobě se podílel Vojtěch Preissig, jeden ze zakladatelů soudobé knižní kultury. Mezi významné ilustrátory, které se podíleli na podobě knihy pro děti je nutno ještě zmínit jméno Adolfa Kašpara. Ilustroval například *Kytici* z lidového básnictva či *Babičku* Boženy Němcové. Významným činem pro vývoj dětské knihy bylo v roce 1903 vystoupení českých umělců, kteří vydávali časopis *Volné směry*. Jednalo se o Sdružení výtvarných umělců Mánes. Ti vydali ve svém časopisu jako přílohu soubor ilustrovaných textů s názvem *Sníh*. Podílela se na ní řada umělců, např. Jan Kotěra, Mikuláš Aleš či František Kupka²⁰

Vyhlášením československé samostatnosti v roce 1918 přineslo i větší zájem o knihu. Ve dvacátých a třicátých letech se objevily nové osobnosti, které měli hlubší zájem o dětskou knihu. Jedním z nich byl Josef Lada, který se pak stal inspirací pro další generace. Dalším významným ilustrátorem byl Ondřej Sekora, Josef Čapek či Jiří Trnka. Ilustrátoři si začali více uvědomovat potřebu rozlišovat přístup k literárnímu textu, podle jeho zaměření a podle toho komu je určený.²¹

²⁰ Cesty ilustrace v naší dětské knize. STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1984, s. 11-15.

²¹ Cesty ilustrace v naší dětské knize. STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1984, s. 18-19.

Důležitým mezníkem se stal rok 1945, kdy se k dětské knize obrátil celospolečenský zájem. Dětská kniha té doby byla vnímána především jako nástroj výchovy mladé generace. Vznikala specializovaná nakladatelská pracoviště a soukromá nakladatelství byla znárodněna, aby bylo možné dosáhnout jednotné výchovy. Roku 1945 vzniká Mladá Fronta a o čtyři roky později Státní nakladatelství dětské knihy, později zvané Albatros. Tím byly dány základy pro kvalitní dětskou literaturu. V období socialismu se objevuje především literatura překladová, která měla za úkol vychovávat mladého čtenáře k budování socialismu a obraně vlasti. Narůstá množství knižních titulů a masových edic. Což má vliv také mimo jiné na úroveň knihy. Ilustrace se stává více popisnou, pro její snahu a o co největší srozumitelnost. Ne však všechny umělce tento pokles zasáhl.²²

S nástupem nové generace v období na přelomu padesátých a šedesátých let vznikají nové tendence, kdy ilustrátoři požadují větší prostor pro fantazii čtenáře a pro vlastní výraz. Po roce 1945 dávali autoři, v návaznosti na tradici, přednost říkadlům, veršům a klasické pohádce. V šedesátých letech měla řada mladých ilustrátorů tuto problematiku již za vyčerpanou. Přesunuli svůj zájem k pohádce umělé, která se v té době rozvíjela a nabízela jim tak nové úkoly. Do této generace patří např. Květa Pacovská nebo Eva Bednářová. Do Čech se dostává i pohádka mimoevropská, která poskytuje umělcům vděčný inspirační zdroj. Pozornost se též obrátila na dobrodružné žánry. Z klasické dobrodružné literatury vyšli například umělci Adolf Born a Jiří Šalamoun. Velké oblibě se těšil i animovaný film, kterému se věnovali právě A. Born a J. Šalamoun. Velký rozvoj nastal i v naučné literatuře, v níž se uplatňovala exaktní vědecká kresba, která se stala samostatným odvětvím. Vědecké kresbě se věnoval např. Zdeněk Burian. Do popředí zájmu se začínají dostávat také omalovánky, vystřihovánky a papírové hračky.²³

3.1 Osobnosti české ilustrace

Josef Čapek (1887-1945)

Malíř, spisovatel, grafik, knižní ilustrátor a také výtvarný kritik a redaktor Národních listů. Ve své tvorbě se hojně zabýval tvorbou obálek knih, ale také ilustrací pro děti.

²² Cesty ilustrace v naší dětské knize. STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1984, s. 25-27.

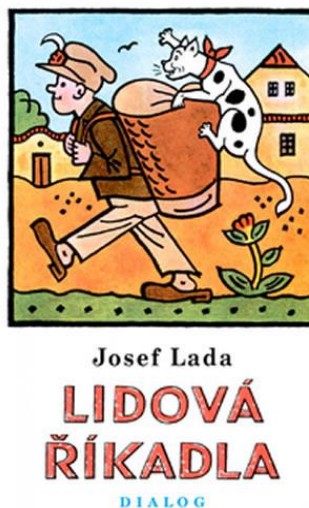
²³ Cesty ilustrace v naší dětské knize. STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1984, s. 27-31.

Linoryt se stal jeho typickým prostředkem. Zpočátku byl linoryt považován spíše jako „z nouze ctnost“, po první světové válce bylo potřeba pracovat s materiálem dostupným, levným a časově nenáročným. V jeho tvorbě je patrný vřelý vztah k přírodě a lidovému umění a folklóru. Podle Čapkových vlastních slov vše směřovalo k potřebě „co nejkratší-cestou dojít k té nejstručnější a přitom nejúplnější zkratce, již má být tvář knihy narýsována.“

Čapkova tvorba, zejména knižních obálek, je inspirována kubismem a expresionismem a také tzv. primitivním uměním. „Právě primitivismus byl od nástupu českého moderního umění jedním z jeho inspiračních zdrojů. Umělci jeho prostřednictvím hledali únik ze svazující a vyprázdněné akademické rutiny a objevovali cestu k zapomenutým počátkům umění. Zajímali se o tvorbu přírodních národů (zejména Afriky a Oceánie), staré či lidové umění nebo dětskou tvorbu.“²⁴ Josef Čapek inspiraci „primitivní“ tvorbou popsal v knize Umění přírodních národů. V tvorbě knižních obálek je patrná mnohovýznamnost, různá možnost čtení jednoduchých tvarů, což ukazuje i citát z Čapkovi knihy: „Jsou africké masky, u kterých zůstává dráždivé neurčito, představují-li tvář člověka, nebo antilopy.“

Obrázek 3 – Josef Čapek, *Povídání o pejskovi a kočičce*

Obrázek 4 – Josef Lada, *Lidová říkadla*

²⁴ Linoryty Josefa Čapka byly nominovány na cenu INFORUM. *Muzeum 3000* [online]. 2013 [cit. 2017-06-04]. Dostupné z: <http://muzeum3000.nm.cz/nejnovejsi/linoryty-josefa-capka-byly-nominovany-na-cenu-inforum>

V roce 1919 vytvořil 15 ilustrací k *Pásmu* G. Apollinaira. V tomto roce se také začal více věnovat knižní obálce. První vytvořil k Neumannově sbírce *Horký van*. Nejčastěji vytvářel obálky her a knížek svého bratra Karla Čapka, například obálky her *Loupežník* a *R.U.R* a také ke hře, kterou napsali společně *Ze života hmyzu*. Kolem roku 1914 byl inspirován a ovlivněn dětským světem své dcery. V té době napsal a ilustroval knížku *Povídání o kočičce a pejskovi*. Dále ilustroval například dětské knihy *Žabákovo dobrodružství* od K. Grahama nebo *Edudant a Francimor* od Karla Poláčka.

Josef Lada (1887-1957)

Český ilustrátor, malíř, scénograf a také spisovatel. Nejznámější je jeho tvorba pro děti, ale také ilustrace k Haškově knize *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*. Dále například ilustroval *Tyrolské elegie*, *Krále Lávrů* a také *Erbenovy pohádky* a mnoho dalších. Mezi nejznámější patří například *Kocour Mikeš* a *O chytré kmotře lišce*. Mimo jiné se zabýval i scénografií k operám a divadelním hrám v Národním divadle. Byl také hlavním výtvarníkem filmu *Hrátky s čertem* (1956). Kresbě se učil sám, postupem času si vytvořil vlastní osobitý styl, který je charakteristický silnou černou linkou a zaoblenými tvary postav. Podle Lada měly být obrázkové knížky pro děti jen veselé, neboť dítě je přímo nabito smíchem a radostí ze života.²⁵

Zdeněk Miler (1921-2011)

Český ilustrátor, režisér a tvůrce animovaných filmů. Mezi jeho nejznámější animované postavičky jistě patří Krteček. Jeho činnost začala ve studiu Bratři v triku pod vedením Jiřího Trnky. Zabýval se především tvorbou pro děti. Vytvořil nespočet animovaných filmů a mnoho z nich se stalo podkladem pro vznik knihy. Ilustroval například knihy: *Kuřátko a obilí* od F. Hrubína, *O veselé mašince* od J. Čapka a *nebo Kubula a Kuba Kubikula* od V. Vančury. V roce 1957 získal ocenění Benátského lva na filmovém festivalu pro děti. Roku 2006 obdržel Medaile Za zásluhy I. stupně. Příklad tvorby pro dospělé: *Rudá stopa*, *Romance helgolandská*.

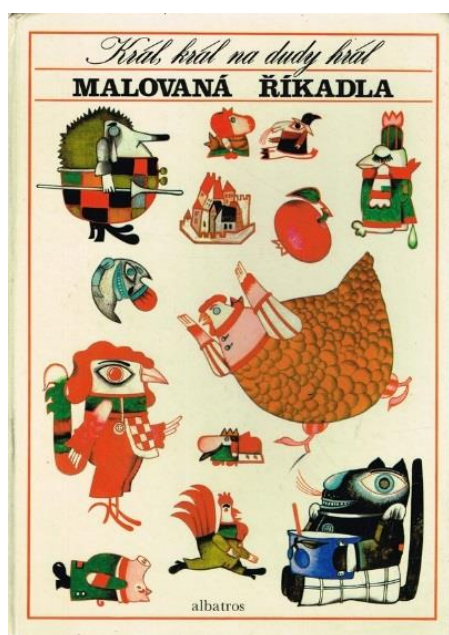
²⁵ Cesty ilustrace v naší dětské knize. STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1984, s. 53.

Adolf Born (*1930-2016)

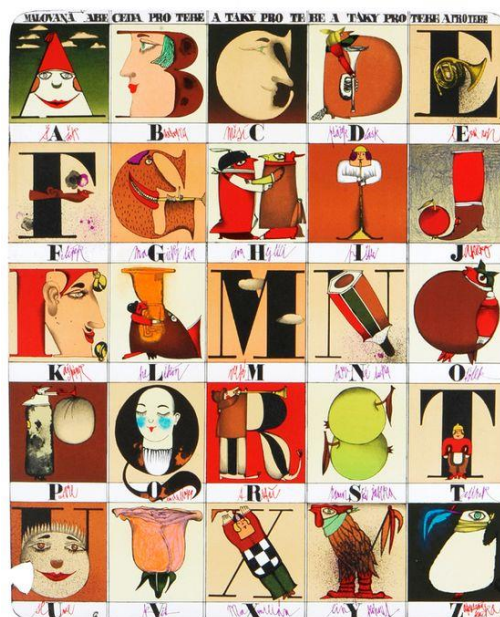
Český ilustrátor, animátor a malíř. Proslavil se zejména postavami Macha a Šebestové a Žofky. Ilustroval více jak 230 knížek. Zabýval se především grafikou a to litografií, ale také suchou jehlou a leptem. Dále ilustroval například knihy *Tři mušketýři* od A. Dumase nebo *Boříkovy lapálie* od V. Steklače. Také vytvořil kostýmy a dekorace k opeře *Čert a Káča*. V roce 2013 byl oceněn na Anifilmu za celoživotní přínos animovanému filmu. Mezi jeho animované filmy patří *Mach a Šebestova* nebo loutkový film *Robinson Crusoe*.

3.2 Současní ilustrátoři

Vyznat se v současné době na knižním trhu nemusí být nijak lehké. Každoročně vychází velké množství knižních titulů. Často se můžeme setkat i s rozdílnou kvalitou knih. Objevují se i nová působiště pro ilustraci. Ilustrace již díky moderní době nemusí být jen součástí knih, dobrým příkladem je toho umělecká dvojice Tomski&Polanski či David Böhm a Jiří Franta. Ilustrátoři mohou svoji práci prezentovat na internetu pomocí různých sociálních sítí, např. pomocí facebooku či instagramu. Díky internetu může člověk snadněji objevit i umělce a výtvarníky z různých koutů světa. Nabízí se otázka, jestli má dnešní doba dopad na kvalitu knih, ilustrací a umění obecně. Myslím si, že moderní technologie mají své pro i proti. Každá doba se musela vypořádat s novými možnostmi. Dovoluji si tvrdit,

Obrázek 5 – Květa Pacovská, Malovaná říkadla

Obrázek 6 – Květa Pacovská, Aphabet

že v dnešní době se najde spousta skvělých umělců a moderní technologie rozhodně neubírají na kreativitu a kvalitě jejich díla, ba právě naopak. Existuje spousta nakladatelství, která si drží vysokou úroveň produkce. Jedním z nich je například Baobab, které založil ilustrátor Juraj Horvát společně se svojí ženou. Nejdříve se však zaměřím na umělce, v současnosti tvořící, narozené v dřívější době. Poté pak na dnešní mladou generaci.

Květa Pacovská (*1928)

„Když byli moji synové malí, tak jsem dělala knihy pro ně. A postupem doby jsem to začala dělat pro děti na celém světě,“ (Květa Pacovská)

Malířka, sochařka, ilustrátorka a autorka řady knih pro děti. Vystudovala Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze pod vedením profesora Emila Filly obor monumentální malba. Po studiu začala pracovat jako ilustrátorka dětských knih a časopisů. Svým originálním nezaměnitelným stylem se stala známá i v zahraničí a získala řadu ocenění, především Cenu Hanse Christiana Andersena. Toto ocenění ji roku 1992 udělilo Mezinárodní sdružení pro dětskou knihu a také cenu za nejkrásnější knihu světa Goldene Letter, kterou obdržela za knihu *Papier Paradise* vytvořenou jako poctu Kurtu Schwittersovi. Ilustrace Květy Pacovské se vyznačují smyslem pro hravost, experiment, vtip a fantazii.²⁶

V naší ilustraci dětské knihy zaujímá Květa Pacovská zvláštní a zcela nekonvenční místo svým výtvarným pojetím i stylem. Kritiky je oceňována za spojení geometričnosti s naivitou staré lidové hračky, vazbu kresby a malby s typografií, blízkost její ilustrace k animovanému filmu a v neposlední řadě i užití optické multiplikace a fázování v ilustraci. Z dlouhodobé spolupráce K. Pacovské s časopisem určeným nejmenším dětem *Sluníčkem* vznikly čtyři obrázkové cykly, seriály svého druhu, které v té době zaujímaly významné místo i na mezinárodních přehlídkách ilustrace určené dětem. Tyto cykly začaly *Malovaným čtením* (Sluníčko roku 1975, 1976), pokračovaly *Malovanými říkadly* (od roku 1977), dále *Malovanými písničkami* (od roku 1979) a nakonec pohádkovým seriálem *O slepičce a kohoutkovi* (od roku 1981). Roku 1983 vyšla *Malovaná říkadla* v nové úpravě jako kniha, za kterou K. Pacovská dostala cenu zlatou medaili roku 1984 v Lipsku. V dalších letech

²⁶ STAŘÍ MISTŘI: Pacovská je oceněnou autorkou nejkrásnější knihy světa. *IDnes* [online]. 2016 [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/stari-mistri-malirka-a-ilustratorka-kveta-pacovska-fxx-/vytvarne-umeni.aspx?c=A160222_114414_vytvarne-umeni_jb

ilustrovala například Erbenovu pohádku *Dlouhý, Široký a Bystrozraký*, Hanzlíkovi verše *Pimpilim pampam*, a nebo také *Svět pohádek Bratří Grimmů*. V autorčině stylizaci je možno nalézt vazby na lidové umění. Květa Pacovská chápe ilustraci a obraz v knize pro děti jako citové zázemí, uvažuje o významu tvaru, barvy a proporcí v poznání nejmenších. Zvažuje úlohu obrazových cyklů při zasvěcování dětí do výtvarného umění.²⁷

Obrázek 7 – Květa Pacovská, *Farben des Tages*

Roku 1965 ilustrovala knižní *Pohádky z bramborových řádků* od Carla Sandburgoviho, čímž si získala první mezinárodní úspěch. Obdržela cenu na Bienále ilustrace v Bratislavě. Autorku tuto práci považuje za jednu ze svých stěžejních. Za zmínku stojí především její autorské knihy, kterým se začala věnovat od šedesátých let. Kniha je v jejím podání komplexním dílem, které pojme malbu, kresbu a písmo. Kniha pro ni představuje otevřený prostor, do něž může vstoupit jako do galerie. Používá rozmanité materiály (papír, dřevo, kov a provázek), které různě kombinuje. K verbální a vizuální stránce se tak přidávají i haptické dojmy. Jejimi dominantními barvami jsou už od začátků tvorby bílá, černá, zelená a červená. Častým formátem jejich knih je čtverec.²⁸ V 80 letech začaly její autorské knihy vycházet v zahraničí. Nejdříve v Německu, kde i v roce 1992 byla jako hos-

²⁷ HOLEŠOVSKÝ, František. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1989, s. 267-268.

²⁸ Květa Pacovská *Maximum Contrast*. Praha: Galerie hlavního města Praha, 2015. ISBN 978-80-7010-112-4.

tující profesorka na Hochschule der Künste v Berlíně, později i v dalších evropských zemích a také v Japonsku či v Jižní Koreji. Dnes vycházejí její knihy ve více než dvaceti zemích světa. Mezi její knihy patří např. *Farben des Tages*, *Alphabet* a *Eins, fünf, viele*. Za svoji tvorbu získala řadu významných ocenění.²⁹

Jiří Šalamoun (*1935)

Výtvarník, ilustrátor a autor kreslených filmů a filmových plakátů. Mezi jeho nejznámější díla patří postava Maxipsa Fíka. Podílel se jak na knize, tak na animovaném seriálu. Od roku 1990 vedl ateliér ilustrace a grafiky na VŠUP v Praze. Ilustroval řadu knih, např.: *Hobit aneb cesta tam a zase zpátky* od J. R. R. Tolkiena nebo *Poslední Mohykán* od J. F. Coopera. Získal mnoho ocenění.

František Skála (*1956)

Sochař, malíř, ilustrátor, ale také hudebník a tanečník. Vystudoval řezbářství a televizní a filmovou grafiku. V roce 1991 obdržel Cenu Jindřicha Chalupického. Vydal své ručně ilustrované deníky z cest. Dalším jeho dílem je komiks *Velké putování Vlase a Brady*, z to-

Obrázek 8 – František Skála, *Velké putování Vlase a Brady*

Obrázek 9 – Petr Nikl, *Lingvistické pohádky*

²⁹ STAŘÍ MISTŘI: Pacovská je oceněnou autorkou nejkrásnější knihy světa. Idnes [online]. Benák, 2016 [cit. 2017-06-04]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/stari-mistri-malirka-a-ilustratorka-kveta-pacovska-fxx-/vytvarne-umeni.aspx?c=A160222_114414_vytvarne-umeni_jb

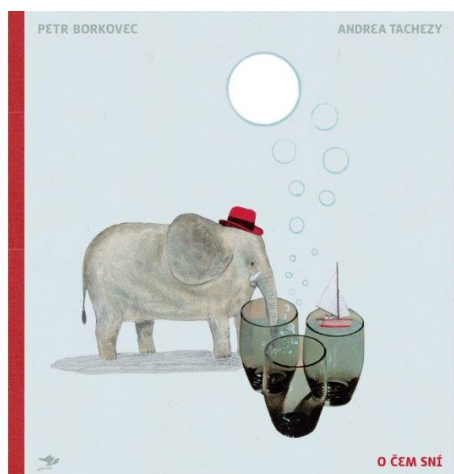
hoto komiksu vznikla dokonce loutková inscenace v divadle Minor. Jeho tvorba je inspirována přírodou, také tvoří s volně nalezenými věcmi a plastem. Věnuje se ilustracím dětských knih.

Petr Nikl (*1960)

Malíř i hudebník, zabývá se také fotografií a divadlem. Ze začátku se věnoval především malbě, grafice a kresbě. Pro jeho tvorbu je charakteristická decentní barevnost. Věnuje se ilustraci dětských knížek, které i sám píše. Vytvořil řadu autorských knížek, např. *Pohádka o Rybitince*, *Záhádky* nebo *Lingvistické pohádky*. Dostal několik ocenění. V roce 1995 mu byla udělena Cena Jindřicha Chalupského a roku 2008 získal ocenění Magnesia Litera v kategoriích kniha roku a kniha pro děti a mládež. Často používá grafickou techniku – mezzotintu. V Niklově tvorbě můžeme nalézt nápaditost a smysl pro hru. Jeho autorské knihy jsou plné půvabných ilustrací a rozmanitých her se slovy. Dlouhodobě spolupracuje s nakladatelstvím Meandr, pro které vytvořil i logo umělecké edice Modrý slon. Mimo knižní tvorbu vytvořil i interaktivní výstavy *Hnízda her* a *Krajina fantazie* a hudby.

Andrea Tachezy (*1966)

Ilustrátorka, grafička a výtvarnice. Vystudovala Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze ateliér alternativních technik a ateliér filmové a televizní grafiky. Charakteristickým poznávacím znakem současné tvorby Andrei Tachezy je koláž, kterou kombinuje s dalšími technikami (kresbou pastelkami, tužkou, akvarelem). Experimentuje s různými technikami. Věnuje se převážně ilustracím pro děti, mimo to navrhuje a vytváří autorské

Obrázek 10 – A. Tachezy, *O čem sní*

Obrázek 11 – A. Tachezy, *Vystřihovánky džungle*

dětské hračky. Za své ilustrace získala ocenění Zlatá stuha za leporelo *Ferdinande!* a za knihu *Bořivoj a blecha Fló*. Vytváří také různé hravé a nápadité vystřihovánky pro děti např. *Vystřihovánka džugle* nebo *Oblékačí králík*.

Juraj Horváth (*1974)

Společně se svojí ženou Terezou Horvátovou vede nakladatelství Baobab, které se věnuje vydávání ilustrovaných knih pro děti. Vydávají jak původní texty, tak i překlady. Baobab dává prostor i mladým ještě neznámým výtvarníkům. Nakladatelství za dobu svojí existence bylo několikrát oceněno Zlatou Stuhou a oceněním v soutěži Nejkrásnější kniha roku. V nakladatelství vycházejí knihy ilustrované například Chrudošem Valouškem, Terezou Říčanovou a Alžbětou Skálovou.

Juraj Horváth vystudoval Vysokou školu uměleckoprůmyslovou v Praze v ateliéru ilustrace a grafiky pod vedením profesora Jiřího Šalamouna. Od roku 2003 je vedoucím právě téhož ateliéru. Ilustroval například knihy: *Příběhy z parní lázně* od H. Schwarze, za kterou dostal roku 2001 na Lipském knižním veletrhu cenu Nejkrásnější kniha světa. Dále ilustroval knihy *Kloktat dehet* od Jáchyma Topola, *Podpovídky* od K. Čapka a mnoho dalších knih. Nejčastěji pracuje s linorytem. Věnuje se ilustracím, grafice a grafickému designu.

Obrázek 12 – Juraj Horváth, ilustrace ke knize *Egbérie a Olténie*

3.3 Mladá generace ilustrátorů

Zorientovat se v tvorbě současné mladé generace nám pomáhají různé výstavy a festivaly. Nejvýznamnější z nich je festival ilustrace zvaný Lustr, který se poprvé konal roku 2014. Náplní festivalu je představení tvorby mladých českých a slovenských ilustrátorů. Klade si za úkol poukázat na to, že ilustrace nemusí být jen doprovod knihy, ale může být svébytnou uměleckou disciplínou. Na festivalu byly k vidění např. práce Davida Böhma a Jiřího Franty, Alžběty Skálové, Vladimíra 518, Tomski&Polanski a studentů ateliérů animace a ilustrace UMPRUM. Dalším nástrojem pro orientaci v současné tvorbě jsou také různá prestižní ocenění jako např. Nejkrásnější kniha roku, Zlatá stuha a Národní cena za studentský design. Existují internetové stránky zaměřené na současnou ilustraci např. Czech Illustrators a Ilustrátoři.

Tomski&Polanski

Za tímto pseudonymem se skrývá ilustrátorská dvojice, která spolu tvoří od roku 2013. Jedná se o Ilonu Polákovou, která studovala Design a umění na Západočeské univerzitě v Plzni a Lukáše Tomka, který studoval Animaci na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Tato dvojice se poznala při kreslicích soubojích Secret Wars. Jejich první společná práce byla kresba na stěnu MeetFactory. Pro jejich práci je typická barevnost, živost a hravost. Věnují se široké škále projektů, od ilustrace do časopisů až po navrhování hraček a potisku porcelánu. Mezi jejich práce patří např. kresba na stěnu kanceláře Czechdeblem. Vytvořila titulní stranu k 10. číslu časopisu *Raketu* a také ilustrace v něm.³⁰

Obrázek 13 – Tomski&Polanski, ilustrace ke knize *Pěšky Buddhisty mezi komunisty*

³⁰ Stará škola i zvrhlí Japonci. NEJ ilustrátoři podle Tomski&Polanski | Design | Lidovky.cz. Lidovky [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/stara-skola-i-zvrhli-japonci-nej-ilustratori-podle-tomski-polanski-1p3-/design.aspx?c=A131024_160847_ln-bydleni_ter

Alžběta Skálová (*1982)

Alžběta Skálová je další výtvarnicí, která se hojně věnuje autorským knížkám a ilustracím pro nejmenší. Absolvovala na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze, kde studovala nejdříve v ateliéru Filmové a televizní grafiky u Jiřího Barty a poté v ateliéru Ilustrace a grafiky u Juraje Horvátha. Spolupracuje s nakladatelstvím Baobab. Pod tímto nakladatelstvím vyšla například kniha *Klárka a 11 babiček*, pro kterou vytvořila ilustrace. Graficky knihu upravil Juraj Horváth a text napsala Olga Černá. Dále pro Baobab ilustrovala knihu *Rostlinopis*, s textem Jiřího Dvořáka. Tato kniha získala ocenění Nejkrásnější kniha roku 2012. Mezi její autorské knížky patří *Pampe a Šinka*. Už jen názvy postaviček ukazují, že se jedná o příběh plný fantazie a stejně rozmanité jsou i ilustrace. Jména hlavních hrdinů vnikla při jejich zrození. Pampe se narodil z ocásku lišky Pampe a Šinka z chmýří pampelišky. Ilustrace jsou tvořeny akvarelem. Za tuto knihu byla oceněna Magnesíí Literou roku 2011. Další knihou je *Péťa Medánek*, která rovněž dostala prestižní ocenění Nejkrásnější kniha roku 2009 v kategorii Literatura pro děti a mládež, a zatím poslední *Cirkus Rašelié*. Ve volné tvorbě se hojně věnuje akvarelu, často ho používá jako deníkový záznam. Spolu s Martinou Kupsovou a Alžbětou Zemanovou založila značku Napoli, která se zaměřuje na vlastní autorskou produkci knih, plakátů a papírových her.

Obrázek 14 – Alžběta Skálová, *Pampe a Šinka*

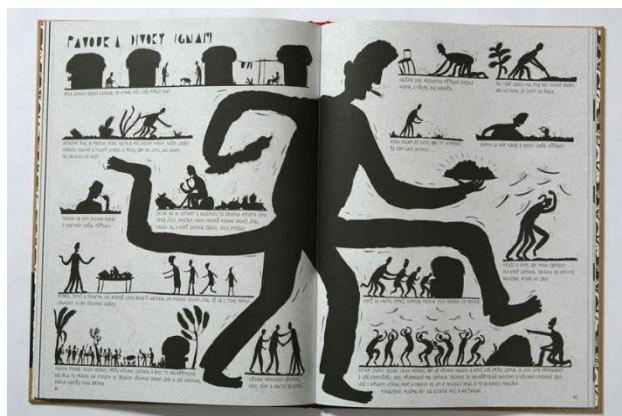
David Böhm (*1982) a Jiří Franta (*1978)

Vystudoval Akademii výtvarných umění v Praze. Již od dob svého studia tvoří uměleckou dvojici s Jiřím Frantou. Ústředním bodem jeho tvorby je kresba, kterou však překračuje a zkoumá její hranice. Často s kresbou pracuje pomocí performance. Na jeho tvorbu nelze nahlížet izolovaně, neboť již od dob studií na Akademii výtvarných umění v Praze tvoří dvojici s Jiřím Frantou. Společně s ním se snaží v mnoha projektech překročit hranice média (kresby), kdy vstupují do veřejného prostoru a vytváří i různé instalace a pohybují se na poli konceptuálního umění. Například *Není to to, co by to mohlo být* (2006), jednalo se o akci v galerii, kde D. Böhm a J. Franta, každý den výstavy docházeli a kreslili přímo na zeď. Spíše než o klasickou výstavu se jednalo o výpověď, která se mění a vyvíjí. Poslední den autoři vymalovali stěny galerie opět na bílo.³¹ Další společnou prací, kterou bych ráda zmínila, bylo *231 teček* (2012), kdy při příležitosti doprovodného programu Ceny Jindřicha Chalupického 5 finalistů, 5 měsíců, 5 míst vypustili 231 černých balonků s otevřenou fixou. Při klesání balónku fixa nakreslí bod v místě, které nejde předem určit ani ovlivnit. Akce tak navazuje na cyklus, kterému se dvojice umělců věnuje dlouhodobě, kdy vytvoří určitou situaci, ale na samotný výsledek již nemají žádný vliv.

Samostatným projektem Davida Böhma je *100 týdnů* (2013), kdy se každý den věnoval vytvoření kresby hlavy a textu. Jedná se o časosběrný projekt, který však zůstává otevřený okolním vlivům. D. Böhm se věnuje ilustraci a komiksu. Knížky, které byly určeny

Obrázek 15 – David Böhm, *Hlava v Hlavě*

Obrázek 16 – David Böhm, *Ticho Hrocha*

³¹ Není to to, co by to mohlo být. *PhatBeatz* [online]. 2006 [cit. 2017-06-04]. Dostupné z: <http://www.phatbeatz.cz/neni-co-mohlo-byt>

především dětskému čtenáři, jsou *Hlava v hlavě* (2013), *Co by sis přál* (2014) a *Ticho Hrocha* (2009). Za své knihy dostal řadu ocenění, za knihu *Hlava v hlavě* mu byla udělena cena Magnesia Litera 2014 a Nejkrásnější kniha 2013. Společně s Jiří Frantou byl několikrát nominován na cenu Jindřicha Chalupického, a to v roce 2009, 2010 a 2012.

Jiří Franta vystudoval Akademii výtvarných umění v Praze. V jeho práci dominuje především mnohostranné použití kresby. Je neúnavným malířem, používá však i jiné výtvarné prostředky (malby, objekty). Byl členem umělecké skupiny Rafani.³² Jak již jsem výše zmínila, velmi často spolupracuje a tvoří s Davidem Böhmem. Jiří Franta ilustroval knihu s názvem *Proč obrazy nepotřebují názvy*. Společně s D. Böhmem pak přispívají svými ilustracemi do dětského časopisu Raketa.

Maria Makeeva

Ilustrátorka a absolventka Vysoké školy uměleckoprůmyslové, kde vystudovala ateliér ilustraci a grafiku. Původem je z Ruska, v Praze však žije od 13 let. Kromě ilustrace se podílela také na projektu se svojí sestrou, která na stejné škole vystudovala ateliér designu oděvu. Šlo o charitativní akci *City Souls*. Její sestra Daria Makeeva navrhla šaty a Maria Makeeva jejich potisk. V rámci Designbloku opět spolupracovala se svojí sestrou, kdy propojily oděv s ilustrací. Ilustrace dodávaly vystaveným šatům příběh o neznámém hrdinovi. Věnuje se převážně ilustracím pro knihy a časopisy a také svojí autorské tvorbě – interiérovým grafikám. Věnuje se převážně serigrafii a spolupracuje s různými časopisy, například *Interview* a *Ekonom* a *Newsweek*.³³

Nikola Logosová (*1992)

Nikola Logosová je v současné době studentkou 6. ročníku na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v ateliéru ilustrace a grafiky pod vedením Juraje Horváta. Věnuje se autorským knihám, ilustracím pro děti a také tvorbě ilustrovaných plakátů. Ilustrovala knihu o *Opuštěti*, pro kterou napsal básně Robin Král. Kniha vyšla v nakladatelství Běžilíška. Ve

³² Artlist – databáze současného umění: Jiří Franta. *Artlist* [online]. Langer, 2011 [cit. 2017-06-04]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/jiri-franta-2906/>

³³ Maria Makeeva: S ilustrací je to jako s ovocem. Někdy je potřeba počkat, až uzraje. *Czechdesign* [online]. Novak, 2015 [cit. 2017-06-05]. Dostupné z: <http://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/maria-makeeva-s-ilustraci-je-to-jako-s-ovocem-nekdy-je-potreba-pockat-az-uzraje>

stejném nakladatelství vyšlo také leporelo *Rekomando!* s jejími ilustracemi a rovněž s textem R. Krále. Leporelo se dá složit do podoby poštovního balíku. Mimo to vytvořila ilustrace pro plakát pro Českou filharmonie a pro MeetFactory a také pro dětský časopis *Raketa*.³⁴ Experimentuje s různými technikami, často se sprejem, serigrafii a v autorské knize *Cesta* použila tisk pomocí brambor. Její ilustrace jsou nápadité s jemnou barevností.

Obrázek 17 – Marie Makeeva, ilustrace

Obrázek 18 – Nikola Logosová, *Opuštěně*

³⁴ Nikola Logosová – czechillustrators. *Czechillustrators* [online]. 2015 [cit. 2017-06-05]. Dostupné z: <http://www.czechillustrators.cz/Nikola-Logosova>

3.4 Nakladatelství

U ilustrátorů pro děti jsem často zmiňovala některá nakladatelství, která se zabývají především tvorbou pro děti. V této kapitole, bych je chtěla podrobněji rozebrat a zmínit i některá další nakladatelství.

Albatros nakladatelství, a. s.

Nakladatelství Albatros vzniklo v roce 1949 v Praze jako Státní nakladatelství dětské knihy. Od svých počátků se zaměřilo na širokou škálu, od omalovánek, leporel, až po knihy pro nejmenší a knihy pro dospívající mládež. Nakladatelství mělo během let několik úspěšných edic. Například v klubové edici „Klub mladých čtenářů“ nabízelo svým čtenářům klasickou i současnou prózu, zlatý fond dětské literatury, vědecko-populární žánr, ale i zájmovou literaturu, slovníky či encyklopedie. Na těchto publikacích spolupracovalo mnoho kvalitních domácích autorů i výtvarníků a grafiků. Od roku 2003 vzniká řada pro dospělé Albatros plus. Dnes již není Albatros monopolním vydavatelem dětských knížek, stále si však udržuje vysokou úroveň. Za dobu své existence vydalo nakladatelství přes 10 tisíc titulů. V současné době vychází kolem 100 titulů ročně, stále je největším producentem dětské literatury.³⁵

Axioma

Vzniklo roku 1991 v Praze, založila jej Jitka Novotná, dcera spisovatele B. Říhy. Zpočátku se zabývalo vydáváním omyvatelných a rozkládacích leporel. Zabývá se tvorbou knížek pro začínající čtenáře, různých pohádek, naučných atlasů. Věnuje se také reedicím a, výhradně českých autorů a ilustrátorů. Ročně vydává kolem 60 titulů a patří mezi producenty zaměřené výhradně na nejmenšího čtenáře.³⁶

Baobab

Nakladatelství vzniklo v roce 2000 v Praze. Zakladatelé jsou manželé Tereza a Juraj Horváthovi (grafik a ilustrátor). Nakladatelství se zaměřuje na původní ilustrované knížky

³⁵ Abecední slovník českých nakladatelství. HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*. Praha: Libri, 2007, s. 33-35. ISBN 978-80-7277-165-3.

³⁶ Abecední slovník českých nakladatelství. HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*. Praha: Libri, 2007, s. 60. ISBN 978-80-7277-165-3.

pro děti a spolupracuje s nastupující generací výtvarníků. Má tři edice. První edice se zabývá autorskými knížkami pro nejmenší, druhá původní českou beletrii pro děti a poslední edice „Lemur“ světovou klasikou 20. století. Nakladatelství Baobab získalo několik ocenění, např. Nejkrásnější knihu roku v kategorii pro děti a mládež a také ocenění Zlatou stuhu. Ročně vychází kolem 5 titulů.³⁷

Běžilíška

Je nakladatelství mladé. Zabývá se vydáváním originálních a autorských knihy určených dětem, s důrazem na kvalitní zpracování, jak textově, výtvarně, tak i řemeslně. Hlavní produkcí jsou leporela. Knihy vznikají jako společné dílo autora textů, ilustrací, sazby a kniha tak vychází v podobě, na které se všichni shodnou. V nakladatelství vyšly knížky s ilustracemi např. od Andrey Tachezy a Nikoloy Logosové. Nakladatelství rovněž obdrželo významné ceny, např. v roce 2015 Zlatou stuhu.³⁸

Meandr

Nakladatelství bylo založeno v roce 1997 Ivou Plecháčovou a nachází se v Praze. Meandr vydává knihy pro děti a mládež, které jsou výtvarně netradičně pojaté. Hlavním autorem je Petr Nikl, který získal ocenění za pohádku *O Rybabě a mořské duši*. Petr Nikl je též tvůrcem loga nakladatelství. Tituly jsou originálně graficky a ilustračně zpracovány a vysloužily si řadu ocenění. Např. Zlatou stuhu za překlad knihy *Podivuhodná cesta N. Holdera*.³⁹

Mladá fronta

Nakladatelství bylo založeno roku 1945 v Praze jako podnik Svazu československé mládeže. Nakladatelství od počátku vydávalo deník Mladá fronta a časopisy určené dětem a mládeži, např. *Mateřidouška*, *Sluníčko* či *Sedmička pionýrů*. Nakladatelství mělo velmi široký ediční záběr, díky němuž se stalo významným činitelem knižní kultury. Knihy

³⁷ Abecední slovník českých nakladatelství. HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*. Praha: Libri, 2007, s. 60. ISBN 978-80-7277-165-3.

³⁸ Nakladatelství Běžilíška. *Bežilíška* [online]. [cit. 2017-06-14]. Dostupné z: <https://www.beziliska.cz/beziliska>

³⁹ Abecední slovník českých nakladatelství. HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*. Praha: Libri, 2007, s. 205. ISBN 978-80-7277-165-3.

určené především mládeži přijali za své i čtenáři různých věkových kategorií. Nakladatelství kolem sebe sdružovalo řadu kvalitních autorů, ilustrátorů a grafiků. Po roce 1992 se z nakladatelství vydělil deník Mladá fronta DNES. Dnes se nakladatelství cíleně zaměřuje na široké spektrum čtenářů různého věku. Ročně vydává kolem 50 až 100 titulů.⁴⁰

⁴⁰ Abecední slovník českých nakladatelství. HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*. Praha: Libri, 2007, s. 212-214. ISBN 978-80-7277-165-3.

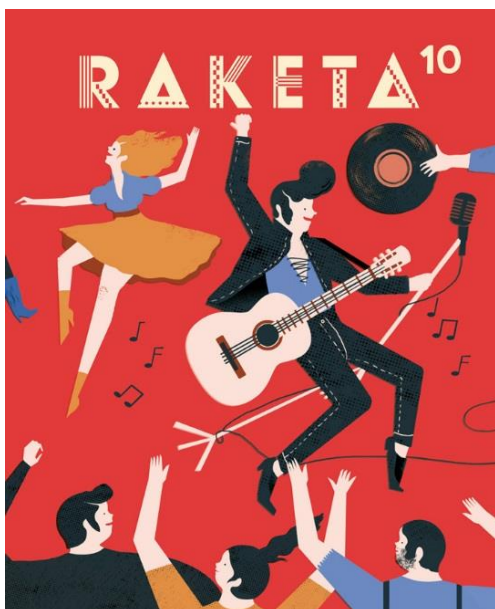
4 Porovnání domalovánek na českém trhu

V této části jsem se zaměřila na domalovánky, které lze sehnat v knihkupectví či trafikách. V dnešní době je nabídka určená dětem velmi široká. Možná je trh až moc přesytený, a tak lze narazit i na publikace nepřilíživě kvalitní. Vybrala jsem celkem sedm různých „publikací“ různého zaměření, které postupně rozeberu.

4.1 Domalovánky a časopisy

Raketa

Raketa je nový časopis pro děti ve věku 5-10 let. Vznikl roku 2014 a jeho tvůrci jsou Johana Švejdíková a Radana Litošová. Časopis vychází v nakladatelství Labyrint a jedná se o velmi krásný a zajímavý počín, který tu scházel. Zabývá se velkou škálou témat. Děti v něm najdou různé příběhy, komiksy, zábavné a hravé úkoly, básničky a i různé zajímavosti. Jednotlivé číslo časopisu se vždy věnuje jednomu tématu. Autorky kladou velký důraz na vizuální stránku, proto spolupracují s celou řadou nadaných a originálních autorů a výtvarníků, včetně studentů uměleckých škol. *Raketa* je unikátní i tím, že v ní nejsou žádné reklamy. Mezi autory, které můžete najít v každém díle, patří například Na-

Obrázek 19 – Titulní strana časopisu Raketa

Obrázek 20 – Raketa mini

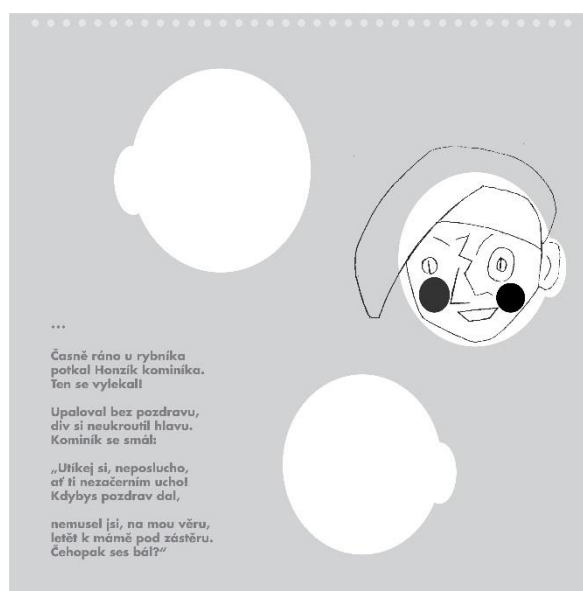
kkarin, Lukáš Urbánek, Aneta Františka Holasová nebo Milada Rezková. Další autory zakladatelky časopisu obměňují, aby vždy přinesli něco nového a představily práci rozličných autorů a výtvarníků. V časopise se tak můžete setkat s pracemi např. Jiří Franty, Davida Böhma, Nikoli Logosové, Kateřiny Kynclové a dalších. Nakladatelství Labyrint začal vydávat Raketu mini, která je určená nejmenším a je plná hravých úkolů na cesty. Má i menší formát (A5).

Hiršalův skicák – básně a domalovánky pro děti

Autorem básniček je Josef Hiršal. Domalovánky jsou výběrem z rozsáhlého Hiršalova básnického díla pro děti a zároveň první prací svého druhu. Zahrnují v sobě říkadla, popěvky, groteskní a jazykový verš a také poezii určenou starším dětem. Domalovánky jsou určeny pro děti od 6 let. Josef Hiršal (*1920-203) byl básník a překladatel. Tvorbě pro děti se věnoval zhruba od čtyřicátých let do konce šedesátých let. Tvořil poezii i prózu. Často se pracoval s převypravováním klasických lidových příběhů a národních pohádek. Jeho tvorba byla směřována dětem především předškolního věku a mládeži. Hiršalův skicák vyšel v nakladatelství Meander a je doplněn o kresby Petra Nikla.⁴¹

Obrázek 21 – Hiršalův skicák

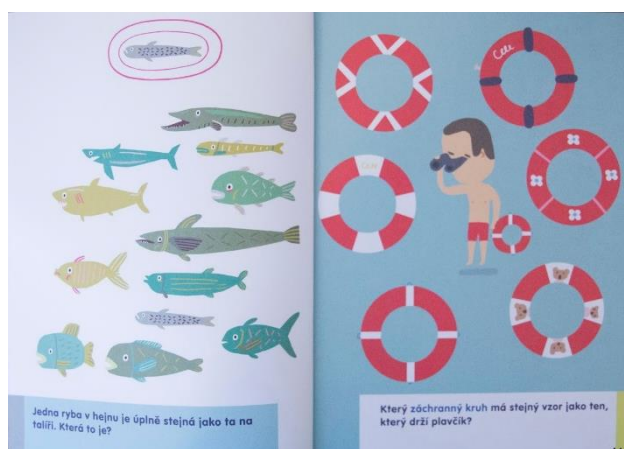

Obrázek 22 – Hiršalův skicák

⁴¹ Josef Hiršal. *Meander* [online]. Meander [cit. 2017-06-04]. Dostupné z: <http://www.meander.cz/josef-hirsal>

Hravé úkoly

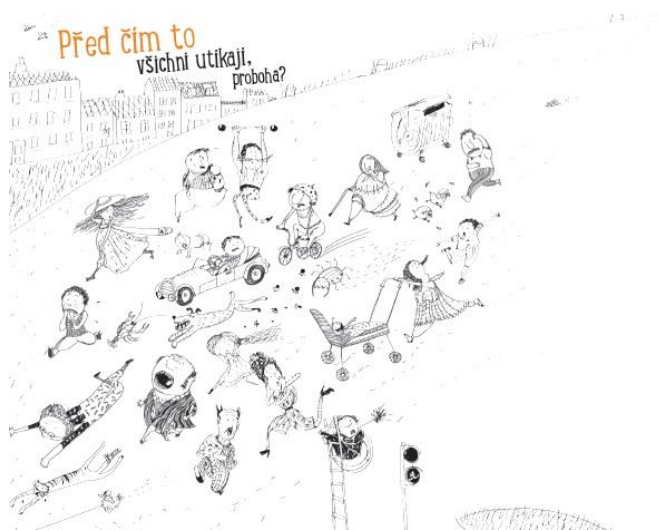
Jedná se sešit určený dětem od 3 let až do 5 let. Je v něm spousta hravých úkolů jako např. hledání rozdílů mezi dvěma obrázky, či dokreslení nebo přiřazení stínu apod. *Hravé úkoly* vycházejí v sérii, která se vždy věnuje určitému tématu např. *Poznej svět*, *Angličtina*, *Na celý rok* a další. Úkoly se zaměřují na rozvoj rozlišovacích schopností, logického myšlení a porovnávání vlastností. Autorkou je ilustrátorka Radana Přenosilová a sešit vyšel v nakladatelství Axióma. Ilustrace jsou tvořeny pomocí grafických programů. R. Přenosilová také spolupracuje s nakladatelstvím Baobab.

Obrázek 23 – Radana Přenosilová, *Hravé úkoly*

To si piš!... a kresli taky

Tento titul v sobě snoubí propojení kresby a psaní. Jedná se o příběhy a obrázky, které může čtenář sám dopsat a dokreslit. Autorkami jsou Kateřina Hošková a Jaroslava

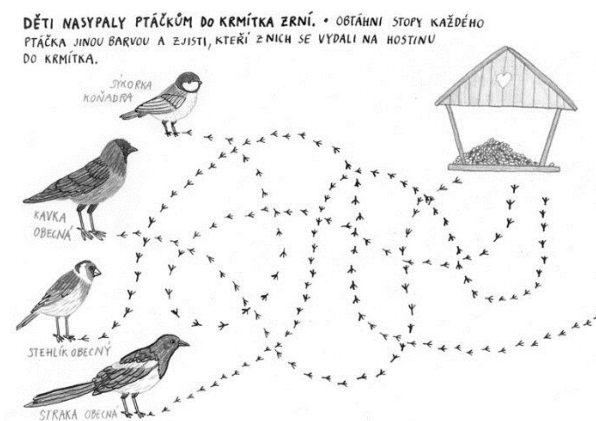

Obrázek 24 – *To si piš! ... a kresli taky*

Kučerová. Příběhy hlavních postav se v příběhu prolínají. Smutná žirafa, kuchařka Jarmila Olejníčková, rumunský malíř Nicalai nebo japonská umělkyně kaligrafie Hiromi, tyto a mnoho dalších postav můžete v příběhu potkat. Kniha nabízí malým či velkým rozmanité úkoly. Zábavnou formou tak pobízejí dítě ke kresbě a tvůrčímu psaní. Čtenář si může vyzkoušet různé žánry jako například deníky z cest, automatický text, povídku či kaligrafy. Autorky už společně vydali první knihu s názvem *Tvůrčí pro malé spisovatele a spisovatelky*.⁴²

Sešit malého zahradníka

Tento sešit vznikl v rámci projektu Záhony pro školky. Za tímto projektem stojí spolek, který má za cíl podpořit osvětu dětí v oblasti stravování a vztahu k planetě Zemi. Inspiraci čerpají ze světové environmentální organizace Slow Food. Zakladatelkou spolku Záhony pro školky je Monika Michálková. Do projektu už se zapojila řada Mateřských školek.⁴³ *Sešit malého zahradníka* děti seznamuje hravou formou s celým procesem pěstování potravin. Nalezneme v něm například, jak založit záhon, jak kompostovat, ale i například, co se děje na zahradě během různých ročních období. Sešit se věnuje také zvířátkům včetně hmyzu. Obrázky jsou doplněny o doprovodné texty a je zde ponechán prostor na dokreslení a vybarvování. Celý sešit je pouze v stupních šedi. Ilustrace vytvořila Markéta Michálková.

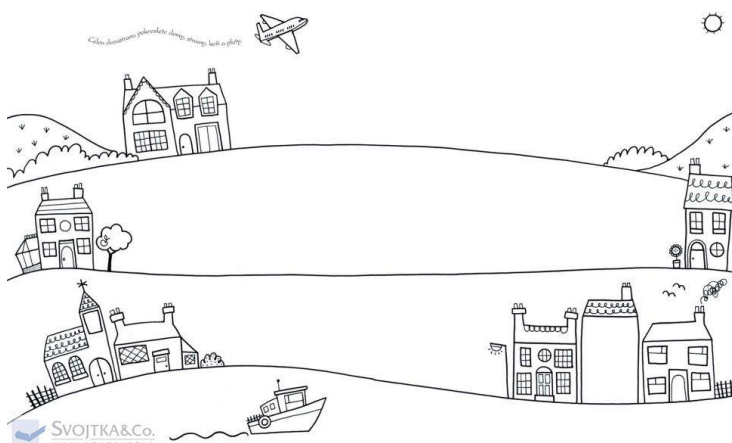
Obrázek 25 – Sešit malého zahradníka

⁴² Podpořte "To si piš! A kreslí taky" na Startovači - Projekty. *Startovač* [online]. [cit. 2017-06-06]. Dostupné z: <https://www.startovac.cz/projekty/to-si-pis-a-kresli-taky/>

⁴³ Záhony pro školky, o nás. *Záhony pro školky* [online]. [cit. 2017-06-06]. Dostupné z: <http://www.zahonyproskolky.cz/o-nas/>

Domalovánky – dokresli si svůj obrázek

Domalovánky vyšly v nakladatelství Svojtka & Co, a jedná se o zahraniční překlad. Autorkou je Fiona Watt, která se zabývá tvorbou pro děti. Na grafickém návrhu a ilustracích se podílely Erica Harrison a Katie Lowell. V domalovánkách je mnoho výtvarných úkolů, některé z nich jsou opatřeny pokyny a některé jsou ponechány pouze dětské fantazii. Zabývají se všemožnými tématy, od rostlinné a zvířecí říše, přes města až po nadpřirozené bytosti.

Obrázek 26 – Domalovánky, dokresli si svůj obrázek

Abeceda

Jak už je z názvu patrné, tato kniha má dětem pomáhat při učení abecedy. Kniha vyšla v nakladatelství Axióma. Autorkou textu a konceptu a grafické úpravy je Ivana Komanová a ilustrace vytvořila Edita Sliacká. Ilustrace jsou hravé, veselé a barevné. Edita Sliacká, slovenská ilustrátorka a výtvarnice, vytváří ilustrace především pomocí grafických programů. Knihu jsou mezi domalovánky zařadila, díky úkolům s počty, dokreslováním a vybarvováním. Typografie vzhledem k tomu, že je kniha určena k učení písmen, není podle mého názoru příliš dobře řešena. Písmo je příliš tenké a nevýrazné, někde dokonce nevhodně upraveno. Písmena abecedy nejsou zvýrazněná. Jako ukázkou kvalitního vzorového zpracování abecedy pro děti uvádím Šalcovu abecedu, která vyšla v nakladatelství Baobab.

5 Praktická část

Inspirací při výběru zvoleného tématu mé bakalářské práce mi bylo více různých faktorů. Fascinoval mě především dnešní trend různých domalovánek, tvůrčích knih a artistresových omalovánek pro všechny věkové hranice. Právě domalovánky mě nadchly nejvíce. Zároveň jsem se chtěla vyzkoušet něco nového, co jsem doposud netvořila. Rozhodla jsem se zaměřit se na děti předškolního věku. Kreslení je pro dítě přirozená součást dětství a je velmi důležitá pro jeho vývoj a psaní. Dětská kresba nám také může otevřít pohled do dětské duše.

Cílem mé bakalářské práce je vytvoření domalovánek, jakýsi sešit plný hravých úkolů, který má dětem poskytnout zábavu a pomoci jim rozvíjet jejich kresebné dovednosti. Sešit jsem rozdělila na jednotlivé dvoustrany, vždy s určitým tématem. Některé přinesou dětem zábavu a některé je mohou i něco naučit. Dvoustrany jsem navrhla podle témat, které děti znají, např. dopravní prostředky, cirkus, zoo, akvárium, den a noc, dům a zahrada, ovoce, zelenina, oblečení atd. Ilustrovala jsem vždy část stránky a zbytek nechala na fantazii a schopnost dítěte. U každého obrázku jsou napsány pokyny, podle kterých se dítě může řídit. Počítala jsem s tím, že děti předškolního věku ještě neumí číst. Proto předpokládám, že jim tyto texty přečtou rodiče. Texty nemusí být striktně dodrženy. Mají dětem pomoci s řešením úkolu, fantazii se však meze nekladou. Domalovánky jsou určeny pro děti předškolního věku, spíše pro pětileté až šestileté dítě, ale jistě by mohly být poutavé také pro starší děti.

Nejdříve jsem vymýšlela různé okruhy témat a poté rozvrhla a načrtla jednotlivé dvojstranky. Ilustrace jsem vytvářela pomocí akvarelu a kresby. Akvarelem jsem vytvářela jednotlivé tvary, z kterých jsem pak pomocí koláží zhotovila jednotlivá zvířátka, objekty a rostliny. Finální podobu kompozic dvojstran jsem následně tvořila v programu Adobe InDesign. Vzhledem k určení cílové skupiny jsem navrhovala jednotlivé obrázky zjednodušeně, aby se pro děti mohly stát předlohou, podle které se mohou jednotlivé tvary naučit kreslit. Vytvořila jsem tak celkem patnáct dvojstránek s rozmanitými tématy a úkoly. Někde je vynechaná určitá část obrázku, kterou má dítě dokreslit a někde je zas ponechán veškerý prostor působnosti pro fantazie. Na samotném začátku jsem se také zamýšlela nad vazbou a formátem domalovánek. Jako nejlepší řešení jsem shledala měkkou vazbu

V1 a knižní formát Foolscap Quatro (4to) – 216 mm x 171 mm. Tento formát má dostatečnou velikost pro dětskou kresbu a zároveň je snadno přenosný, dítě si tak může vzít domalovánky kamkoliv sebou, např. na cesty. Pro názvy jednotlivých dvojstránek a textů jsem zvolila bezpatkové písmo Calibri. Obálku jsem navrhla, aby z ní bylo patrné, co se ukrývá uvnitř. Použila jsem motiv cirkusu. Lva a postavu klauna jsem nechala bez detailů, jen v jednoduchých plošných tvarech.

Obrázek 27 – skica

Obrázek 28 – ilustrace

V průběhu tvorby jsem vybrala tři stránky z domalovánek, každou trochu jiného typu a dala je na otestování dětem v různém věkovém rozhraní. Původně mělo domalovánky testovat dítě ve věku čtyř a šesti let. Pro tento účel jsem oslovila sousedy, kteří mají dvě holčičky a jednoho dvouletého kluka. Jejich maminka pak usoudila, že je čtyřletá dcera ještě příliš malá na domalovánky, ale místo ní je vyplnila pětiletá kamarádka Kája. Chtěla jsem právě i u menšího dítěte zachytit, jak se s úkoly vypořádá, případně zachytit i to, že to je ještě úměrně s věkem nezvládne. Mám tak pro srovnání dokreslené dvojstránky od pětileté Káji a šestileté Magdy. Bylo pro mě velmi zajímavé, jak se s tím holčičky vypořádaly. A také rozdíl v jejich kresbách.

Magda, 6 let

Starší Magda přikreslila k obličejům také vlasy, půlce obličejům nakreslila zavřené oči a druhé půlce oči otevřené, napodobovala také ústa a uši. Dokreslila pro cirkus typického medvěda na motorce a dva ptáčky.

Obrázek 29 – cirkus, Magda

Kája, 5 let

Mladší Kája nakreslila všude oči otevřené, uši jen někde a vlasy nenakreslila u žádného z obličejů. Na rozdíl od Magdy vybarvila míč a šapitó a nakreslila prasátko.

Obrázek 30 – cirkus, Kája

Patrné jsou rozdíly ve všech dvojstranách, které holčičky vyplnily. Jejich reakce byly pozitivní a domalovánky je bavily. Ukázalo se, že domalovánky jsou vhodné, jak pro pětileté tak i šestileté dítě, a že je hravě zvládnou.

Obrázek 31 – kresba, Kája

Obrázek 32 – kresba, Kája

Závěr

V bakalářské práci jsem se zabývala tvorbou domalovánek určeným především pro děti předškolního věku. Zkoumáním vývoje dětské kresby a jeho vývojovými stádii jsem pochopila, co už jsem od dětství zapoměla, jak děti kreslí. Díky těmto poznatkům, jsem pak lépe mohla navrhnout jednotlivé stránky domalovánek. Při své práci jsem se také zabývala historií české ilustrované knihy pro děti a jejími předními autory až po současnost a rozšířila si tak svoje poznatky. Porovnání momentálně dostupných domalovánek na českém trhu mi dopomohlo k vytvoření vlastních a trůfám si říct odlišných domalovánek. Na závěr jsem pár dvoustránek dala dětem na vyzkoušení a ověřila tak, že vše funguje. Věřím, že se mi podařilo dosáhnout cíle a domalovánky, které jsem vytvořila, budou děti bavit a pomůžou jim s rozvojem jejich kresebných dovedností.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARADOVÁ. *Rozvoj grafomotoriky: jak rozvíjet kreslení a psaní*. Brno: Computer Press, 2011. ISBN 978-80-251-0977-9.

DAVIDO, Roseline. *Kresba jako nástroj poznání dítěte*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-415-1.

HOLEŠOVSKÝ, František. *Čeští ilustrátoři v současné knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1989.

HALADA, Jan. *Encyklopedie českých nakladatelství 1949-2006*. Praha: Libri, 2007. ISBN 978-80-7277-165-3.

STEHLÍKOVÁ, Blanka. *Cesty české ilustrace v knize pro děti a mládež*. Praha: Albatros, 1984.

UŽDIL, Jaromír. *Čáry, klikyháky, paňáci a auta: výtvarný projev a psychický život dítěte*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-717-8599-7.

UŽDIL, Jaromír. *Výtvarný projev a výchova*. 2. dopl. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1978.

Seznam internetových zdrojů

Charakteristika vývoje dítěte předškolního věku. *Vemeste* [online]. Bajgarová, 2011 [cit. 2017-06-03]. Dostupné z: <http://www.vemeste.cz/2011/05/charakteristika-vyvoje-ditete-predskolniho-veku/>

Linoryty Josefa Čapka byly nominovány na cenu INFORUM. *Muzeum 3000* [online]. 2013 [cit. 2017-06-04]. Dostupné z: <http://muzeum3000.nm.cz/nejnovejsi/linoryty-josefa-capka-byly-nominovany-na-cenu-inforum>

STAŘÍ MISTŘI: Pacovská je oceněnou autorkou nejkrásnější knihy světa. *IDnes* [online]. 2016 [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: http://kultura.zpravy.idnes.cz/stari-mistri-malirka-a-ilustratorka-kveta-pacovska-fxx-/vytvarne-umeni.aspx?c=A160222_114414_vytvarne-umeni_jb

Stará škola i zvrhlí Japonci. NEJ ilustrátoři podle Tomski&Polanski | Design | Lidovky.cz. *Lidovky* [online]. [cit. 2017-03-21]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/stara-skola-i-zvrhli-japonci-nej-ilustratori-podle-tomski-polanski-1p3-/design.aspx?c=A131024_160847_In-bydleni_ter

Není to to, co by to mohlo být. *PhatBeatz* [online]. 2006 [cit. 2017-06-04]. Dostupné z: <http://www.phatbeatz.cz/neni-co-mohlo-byt>

Artlist – databáze současného umění: Jiří Franta. *Artlist* [online]. Langer, 2011 [cit. 2017-06-04]. Dostupné z: <http://www.artlist.cz/jiri-franta-2906/>

Maria Makeeva: S ilustrací je to jako s ovocem. Někdy je potřeba počkat, až uzraje. *Czechdesign* [online]. Novak, 2015 [cit. 2017-06-05]. Dostupné z: <http://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/maria-makeeva-s-ilustraci-je-to-jako-s-ovocem-nekdy-je-potreba-pockat-az-uzraje>

Nikola Logosová – czechillustrators. *Czechillustrators* [online]. 2015 [cit. 2017-06-05]. Dostupné z: <http://www.czechillustrators.cz/Nikola-Logosova>

Josef Hiršal. *Meander* [online]. Meander [cit. 2017-06-04]. Dostupné z: <http://www.meander.cz/josef-hirsal>

Podpořte "To si piš! A kreslí taky" na Startovači - Projekty. *Startovač* [online]. [cit. 2017-06-06]. Dostupné z: <https://www.startovac.cz/projekty/to-si-pis-a-kresli-taky/>

Záhony pro školky, o nás. *Záhony pro školky* [online]. [cit. 2017-06-06]. Dostupné z: <http://www.zahonyproskolky.cz/o-nas/>

Předškoláci kvůli elektronice hůře mluví, píšou i kreslí. *Novinky* [online]. Právo, 2016 [cit. 2017-06-14]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/veda-skoly/403456-predskolaci-kvuli-elektronice-hure-mluvi-pisou-i-kresli.html>

Nakladatelství Běžiliška. *Bežiliška* [online]. [cit. 2017-06-14]. Dostupné z: <https://www.beziliska.cz/beziliska>

Seznam obrázků

Obrázek 1 – *Stádium čárání*, str.13. Dostupné z:

<http://www.dailymail.co.uk/sciencetech/article-2728381/How-child-s-drawings-four-clue-clue-vernese-Young-depict-human-form-artworks-likely-brighter-teenage-years.html>

Obrázek 2 – *Hlavonožec*, str. 13. Dostupné z:

<http://www.rodina.cz/g/myclanky/obr05.htm>

Obrázek 3 – Josef Čapek, *Povídání o pejskovi a kočičce*, str. 20. Dostupné z:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:%C4%8Capek,_Josef_-_Pov%C3%AD%C3%A1n%C3%AD_o_pejskovi_a_ko%C4%8Di%C4%8Dce.pdf

Obrázek 4 – Josef Lada, *Lidová říkadla* str. 20. Dostupné z:

<https://www.knizniklub.cz/knihy/55915-lidova-rikadla-josef-lada.html>

Obrázek 5 – Květa Pacovská, *Malovaná říkadla*, str. 22. Dostupné z:

<http://www.s-antikvariát.cz/prodano/39722-kral-kral-na-dudy-hral-malovana-rikadla-39136.html>

Obrázek 6 – Květa Pacovská, *Aphabet*, str. 22. Dostupné z:

<https://cz.pinterest.com/pin/491455378061076555/>

Obrázek 7 – Květa Pacovská, *Farban des Tages*, str. 24. Dostupné z:

<http://paperchipmunk.com/?p=4570>

Obrázek 8 – František Skála, *Velké putování Vlase a Brady*, str. 25. Dostupné z:

<http://www.frantaskala.com/cs/veci/kategorie/75/106/109/111>

Obrázek 9 – Petr Nikl, *Lingvistické pohádky*, str. 25. Dostupné z:

<https://www.novinky.cz/kultura/202224-magicky-svet-her-a-sneni-vytvarnika-petra-nikla.html>

Obrázek 10 – A. Tachezy, *O čem sní slon*, str. 26. Dostupné z:

<https://www.agatinsvet.cz/o-cem-sni>

Obrázek 11 – A. Tachezy, *Vystřihovánky džungle*, str. 26. Dostupné z:

<https://eshop.andreatachezy.com/produkty-1/vystrihovaci-dzungle>

Obrázek 12 – Juraj Horváth, *ilustrace ke knize Egbérie a Olténie*, str. 27. Dostupné z:

<http://www.gavu.cz/juraj-horvath-ilustrace-ke-knize-sylvy-fischerove-egberie-a-oltenie/>

Obrázek 13 – Tomski&Polanski, *Pěšky mezi buddhisty a komunisty*, str. 28. Dostupné z:

<http://www.viralsvet.cz/kniha-ladislav-zibura-pesky-mezi-budhisty-a-komunisty-na-co-se-tesit/>

Obrázek 14 – Alžběta Skálová, *Pampe a Šinka*, str. 29. Dostupné z:

<http://www.alzbetaskalova.com/pampe-sinka>

Obrázek 15 – David Böhm, *Hlava v Hlavě*, str. 30. Dostupné z:

<http://www.noordinaryheroes.cz/hlava-v-hlave>

Obrázek 16 – David Böhm, *Ticho hrocha*, str. 30. Dostupné z:
<http://www.bohmfranta.net/2012/ticho-hrocha/>

Obrázek 17 – Maria Makeeva, *ilustrace*, str. 32. Dostupné z:
<http://www.designsupermarket.cz/designer/maria-makeeva/>

Obrázek 18 – Nikola Logosová, *Opuštěně*, str. 32. Dostupné z:
<http://www.nikolalogosova.cz/projects/opustene>

Obrázek 19 – *Titulní strana časopisu Raketa*, str. 36. Dostupné z:
<https://www.labyrint.net/labshop/?p=productsMore&iProduct=271&sName=-----RAKETA-%E8.-10--Rocknroll>

Obrázek 20 – *Mini Raketa*, str. 36. Dostupné z:
<https://www.knihex.cz/kniha/1091-raketa-mini-c-03>

Obrázek 21 – *Hiršalův skicák*, str. 37. Dostupné z:
<https://www.agatinsvet.cz/hirsaluv-skicak-basne-a-domalovanky-pro-deti>

Obrázek 22 – *Hiršalův skicák*, str. 37. Dostupné z:
<https://www.agatinsvet.cz/hirsaluv-skicak-basne-a-domalovanky-pro-deti>

Obrázek 23 – Radana Přenosilová, *Hravé úkoly*, str. 38. Dostupné z:
<http://www.madamecoquette.cz/2016/04/domaci-skolka-par-novinek.html>

Obrázek 24 – *To si piš! A kreslí taky*, str. 38. Dostupné z:
<https://www.kosmas.cz/knihy/213006/to-si-pis-...-a-kresli-taky/>

Obrázek 25 – *Sešit malého zahradníka*, str. 39. Dostupné z:
<http://cargocollective.com/marketamichalkova/Sesit-Maleho-Zahradnika>

Obrázek 26 – *Domalovánky, dokresli si svůj obrázek*, str. 40. Dostupné z:
<https://www.svojtka.cz/shop/kniha/2874-domalovanky-dokresli-si-svuj-obrazek.html>

Obrázek 27 – *Skica*, str. 42. Vlastní zdroje.

Obrázek 28 – *ilustrace*, str. 42. Vlastní zdroje.

Obrázek 29 – *circus, Magda*, str.43. Vlastní zdroje.

Obrázek 30 – *circus, Kája*, str. 43. Vlastní zdroje.

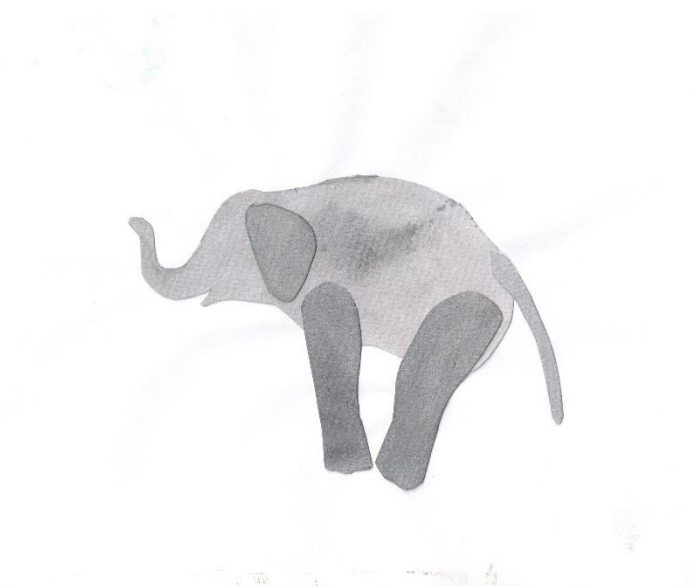
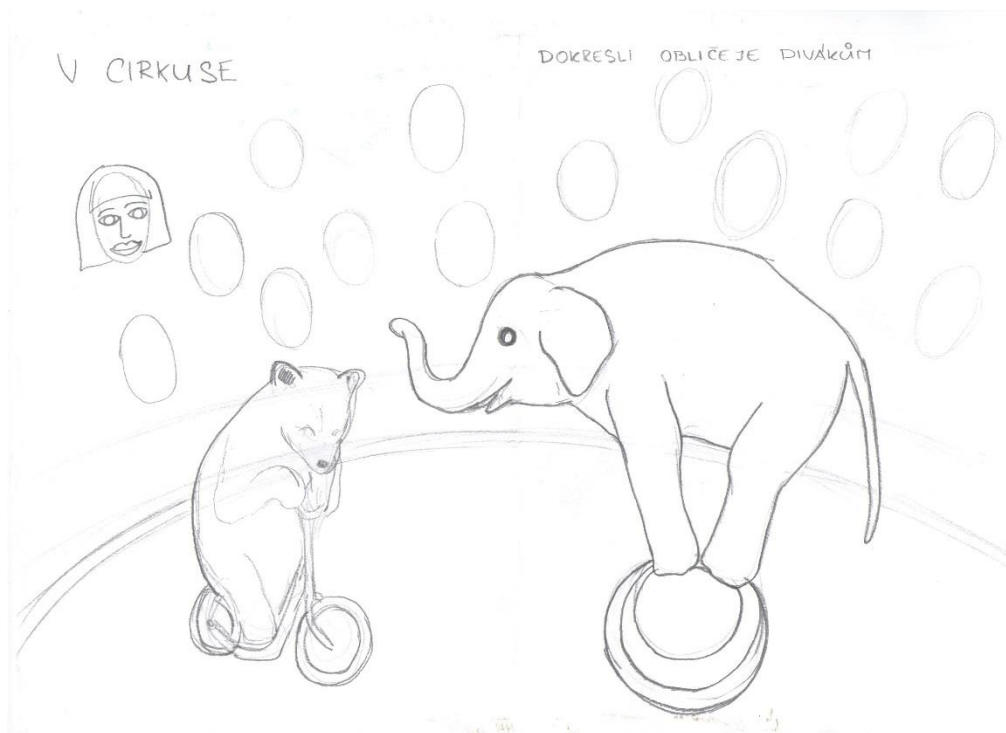
Obrázek 31 – *kresba, Magda*, str.44. Vlastní zdroje.

Obrázek 32 – *kresba, Kája*, str. 44. Vlastní zdroje.

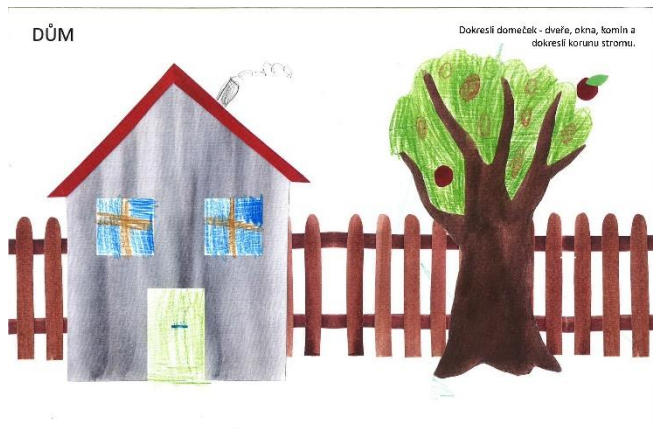
Seznam příloh

Příloha A: Skica a ilustrace	- 1 -
Příloha B: Vyplněné domalovánky.....	- 2 -
Příloha C: Finální návrh domalovánek.....	- 3 -

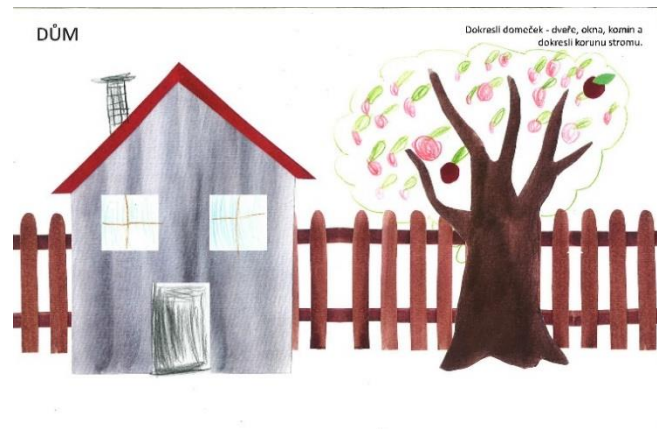
Příloha A: Skica a ilustrace

Příloha B: Vyplněné domalovánky

Dům, Kája

Dům, Magda

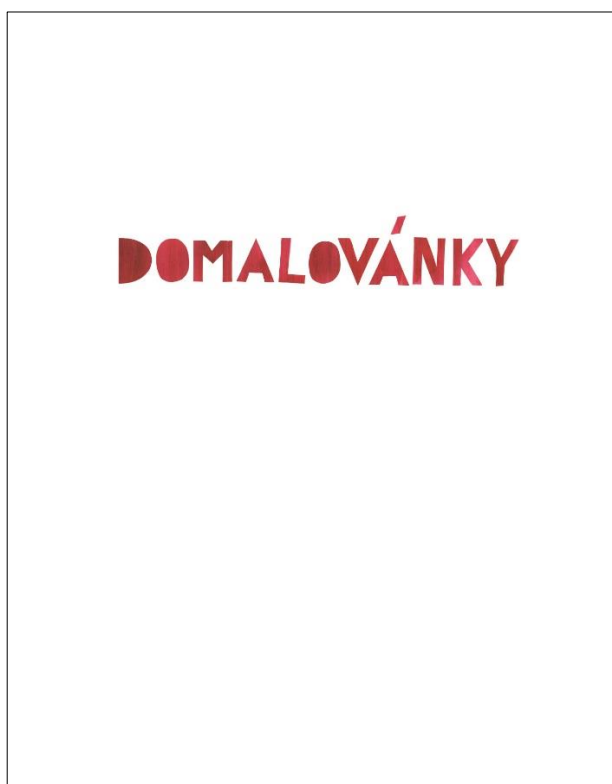
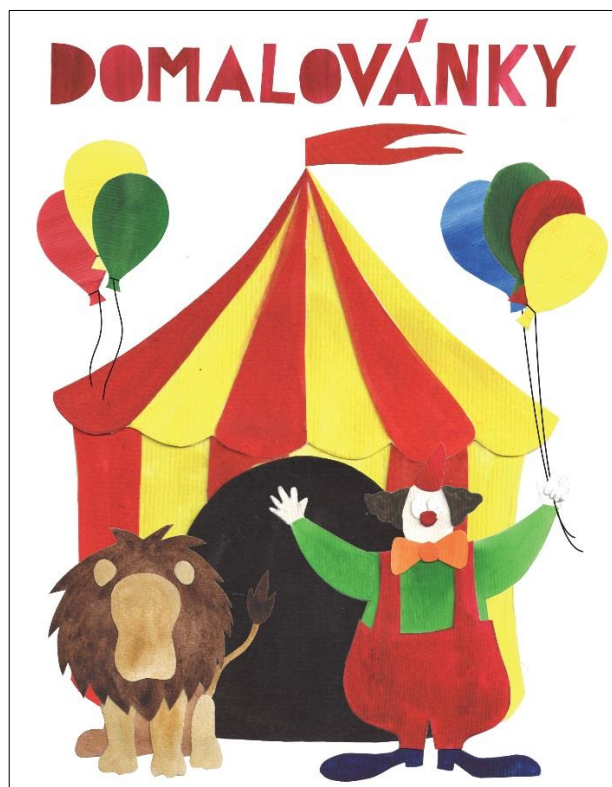

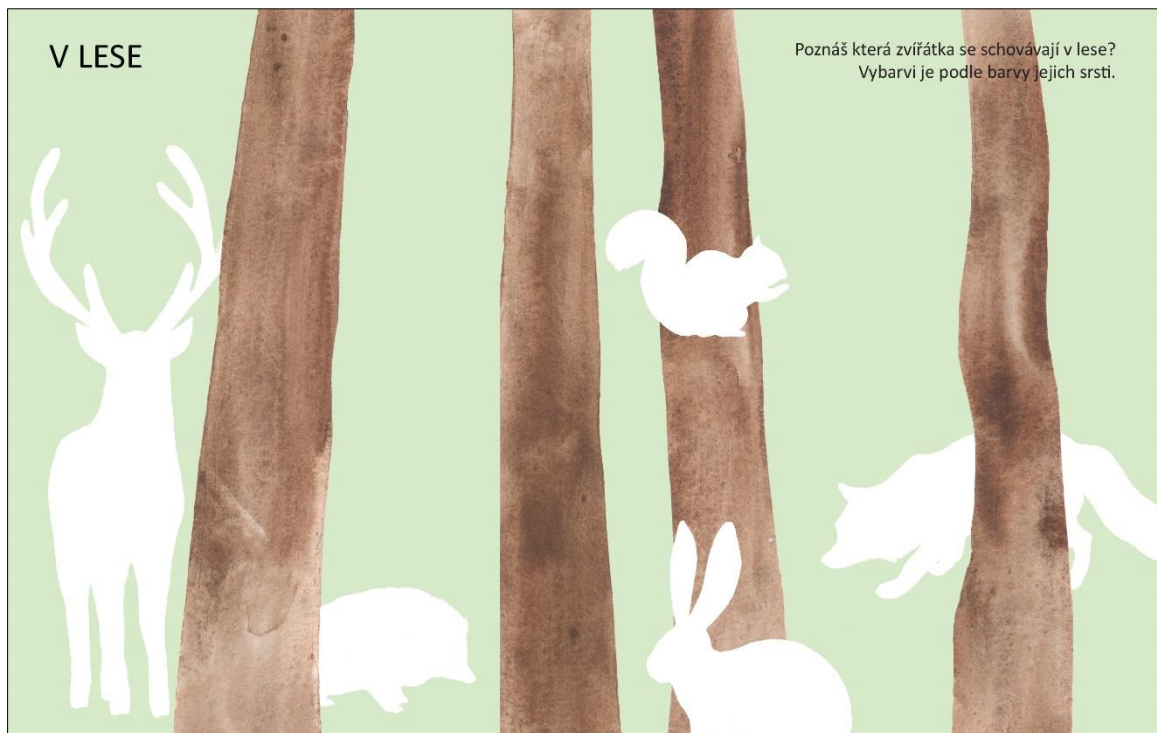
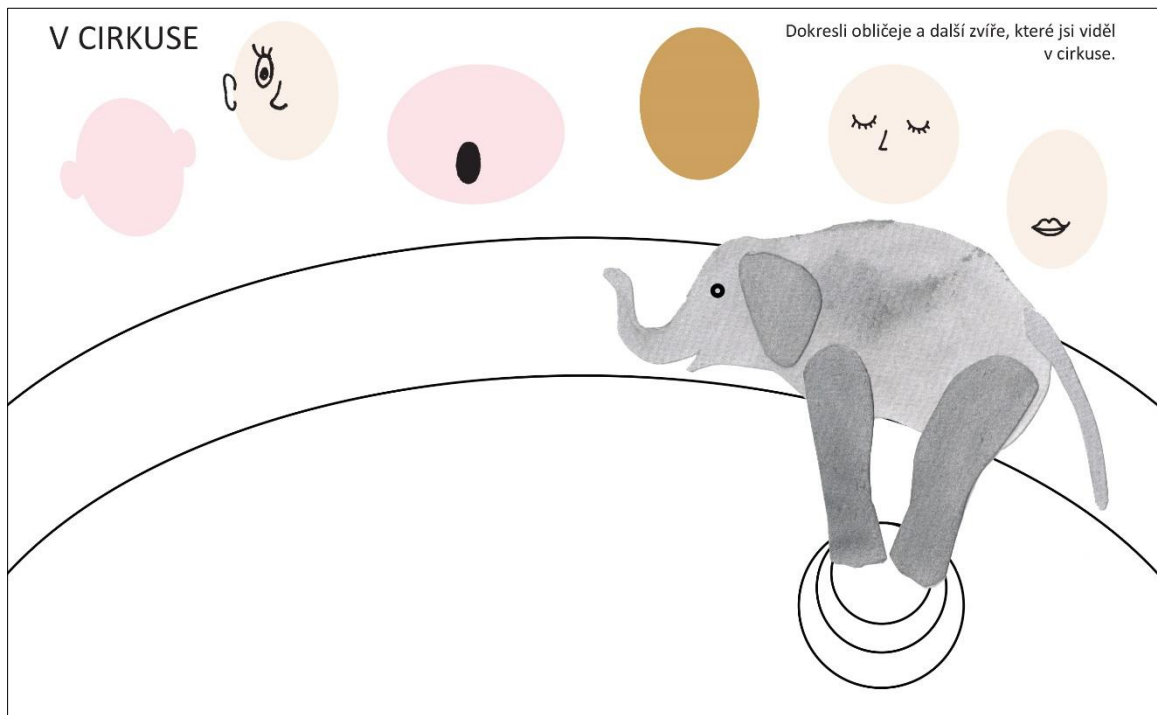
Oblečení, Kája

Oblečení, Magda

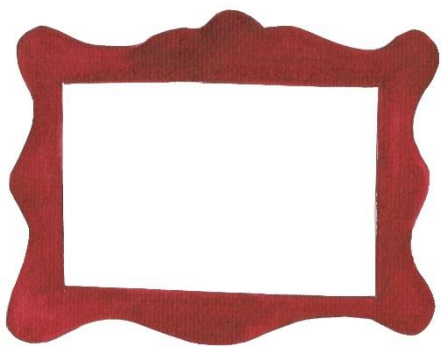
Příloha C: Finální návrh domalovánek

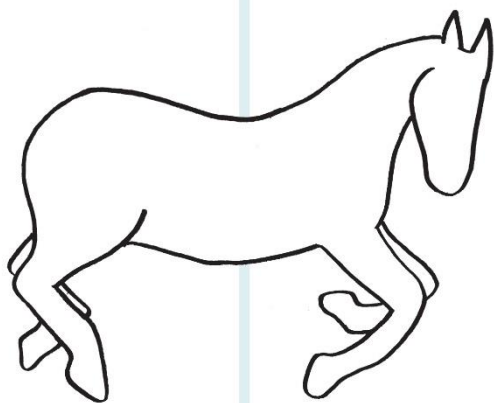
V GALERII

Představ si, že jsi umělcem a vystavuješ svoje díla v galerii.
Dokresli obrázky do rámečků.

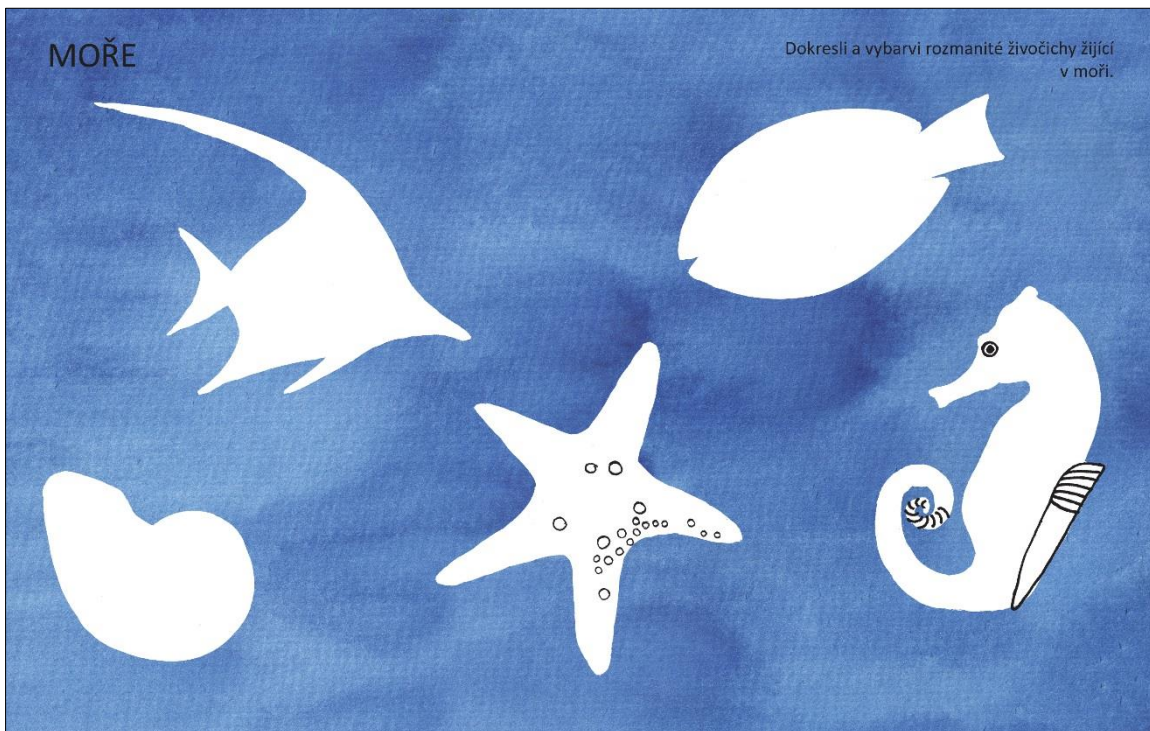
NA KOLOTOČI

Dokresli a vybarvi druhého koníka na kolotoči.

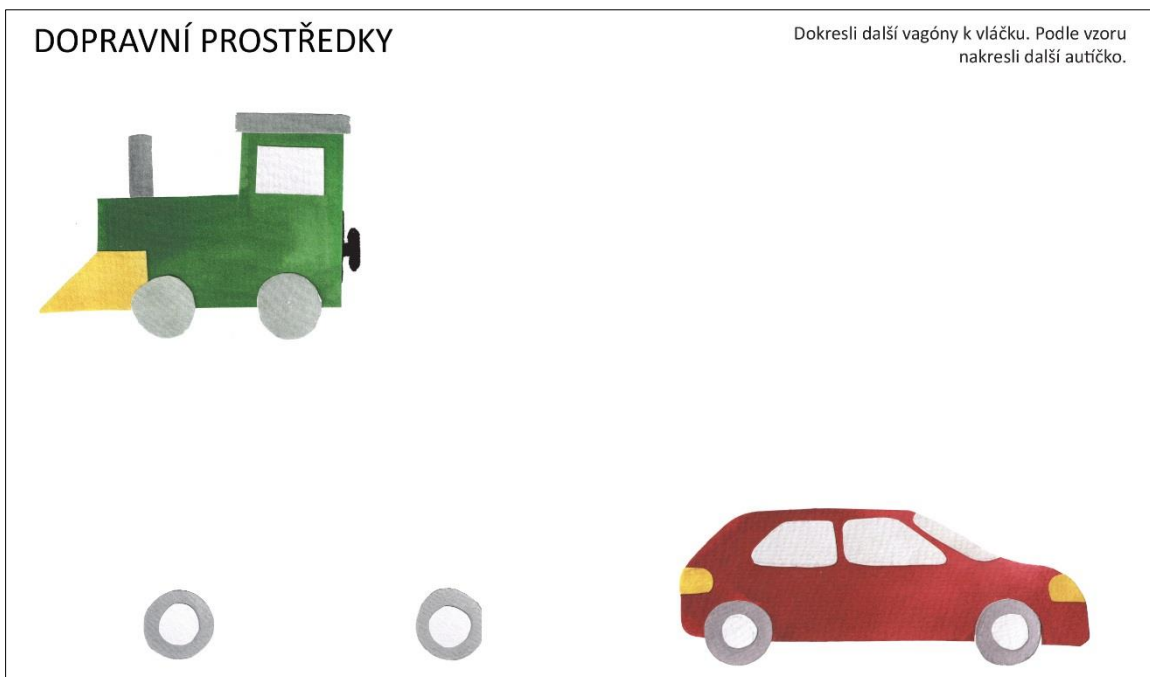
MOŘE

Dokresli a vybarvi rozmanité živočichy žijící v moři.

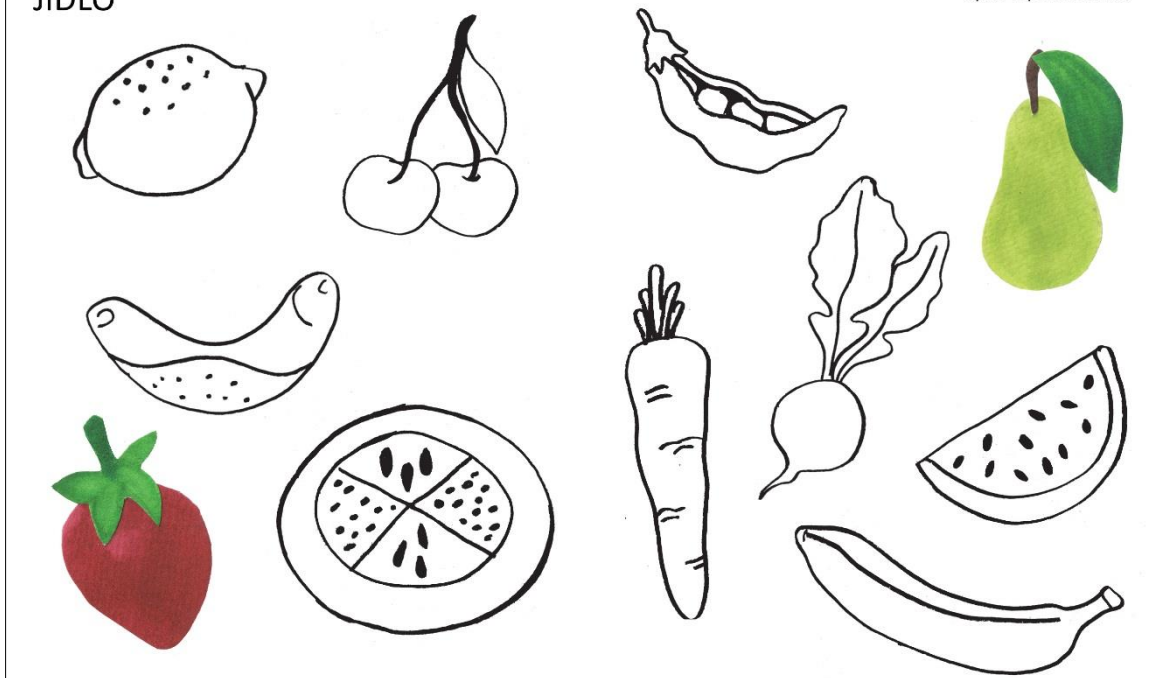
DOPRAVNÍ PROSTŘEDKY

Dokresli další vagóny k vláčku. Podle vzoru nakresli další autíčko.

JÍDLO

Vybarvi pouze ovoce.

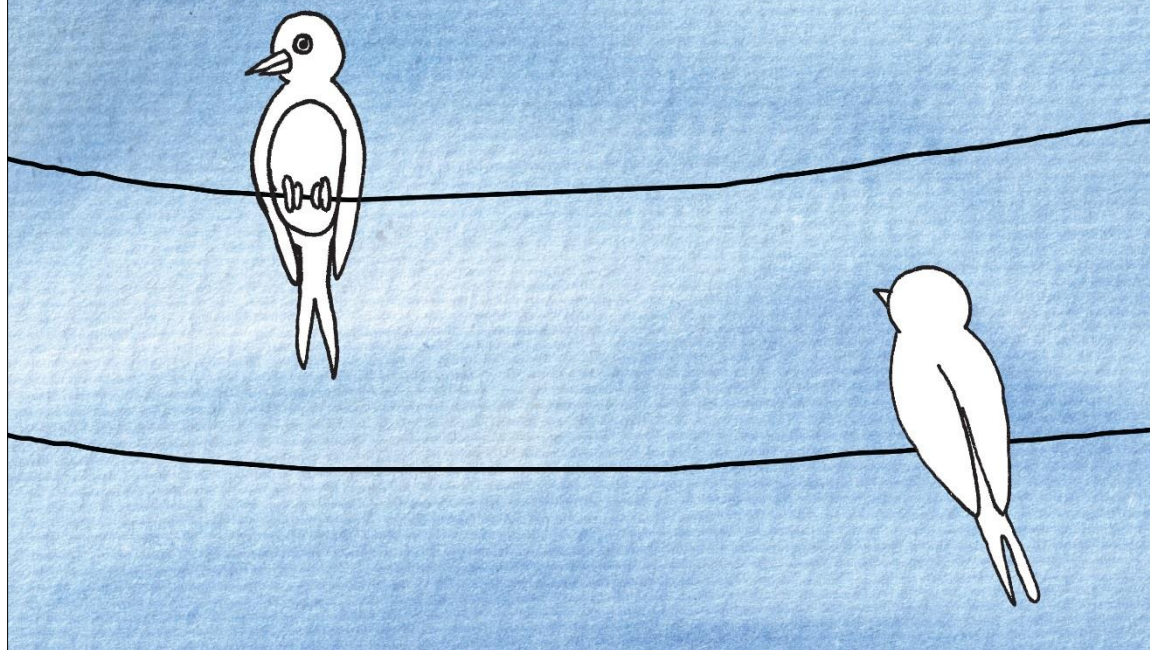
DŮM

Dokresli domeček - dveře, okna, komín
a dokresli korunu stromu.

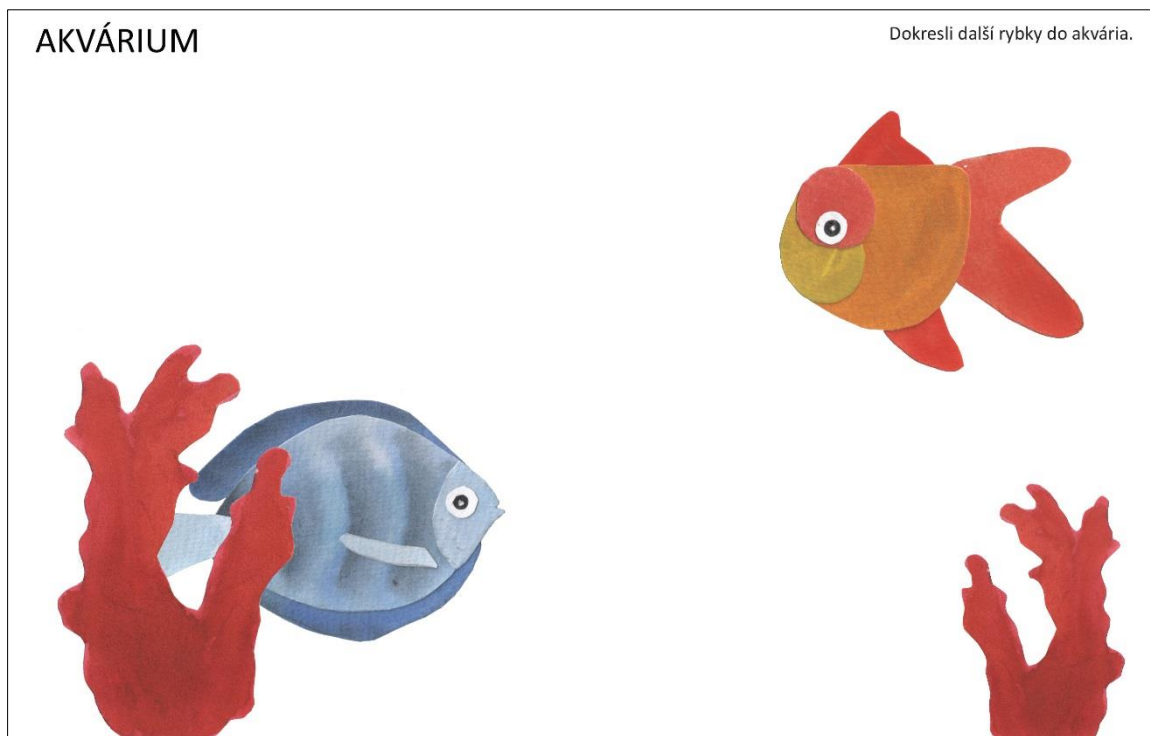
PTÁČCI

Přikresli další ptáčky na dráty.

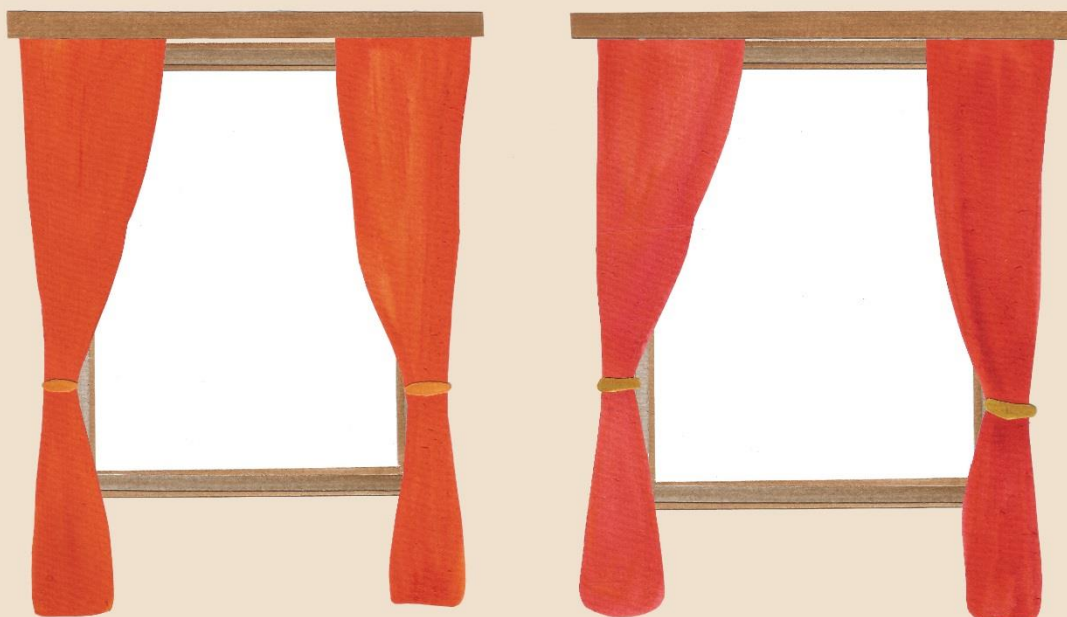
AKVÁRIUM

Dokresli další rybky do akvária.

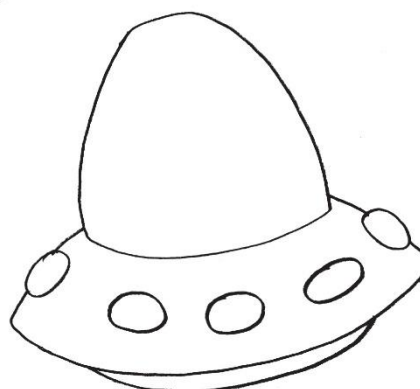
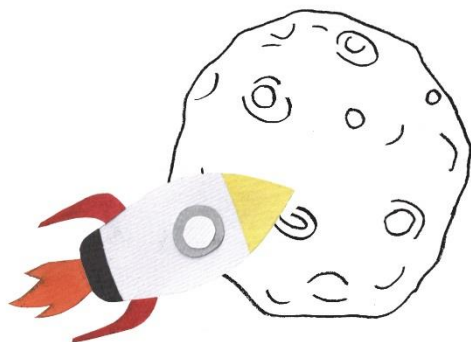
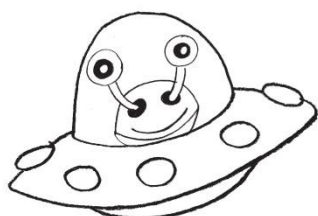
POHLED Z OKNA

Do jednoho okna nakresli, jak vypadá den
a do druhého noc.

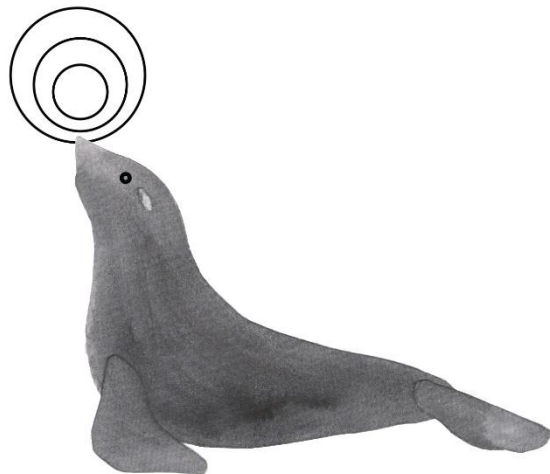
VESMÍR

Víš, jak vypadá mimozemšťan? Nakresli
jednoho do létajícího talíře.

V ZOO

Jaké zvíře máš nejraději? Nakresli ho.

V ZAHRADĚ

Dokresli kytičky, které rozkvetly na zahradě. Nakresli také ulitu šnekovi a dokresli druhého šneka.

OBLEČENÍ

Staň se návrhářem a navrhni různé vzory a barvy na oblečení.

Domalovánky

Jako svoji bakalářskou práci ilustrovala
a graficky upravila Tereza Vaňková.
V Hradci Králové 2017